

Verschraling van wijkvoorzieningen?

**Bewoners aan het woord over collectieve
ontplooiingsgerichte voorzieningen in een
Amsterdamse en een Zaanse wijk**

Rapport

Auteurs: Sylvia Huwaë, Jesper Rözer, Lex Veldboer

Amsterdam, 1 februari 2024

CONTACTGEGEVENS

info@kenniscentrumongelijkheid.nl

Hogeschool van Amsterdam

Lex Veldboer, projectleider;
eindverantwoordelijk voor deze
deelstudie.
Lectoraat Stedelijk Sociaal Werk,
Hogeschool van Amsterdam
a.p.m.veldboer@hva.nl

**PARTNERORGANISATIES IN HET
CONSORTIUM**

Vrije Universiteit

Henri de Groot, mede-projectleider,
School of Business and Economics, Spatial Economics,
Vrije Universiteit
h.i.f.de.groot@vu.nl

Gemeente Amsterdam
Gemeente Zaanstad
Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties
!Woon

Colofon

Dit is een uitgave van het Lectoraat Stedelijk Sociaal Werk, de Hogeschool van Amsterdam

Alles uit deze uitgave mag, mits met bronvermelding, worden vermenigvuldigd en openbaar gemaakt.

Dit onderzoek is gefinancierd door het Kenniscentrum Ongelijkheid en is uitgevoerd in het kader van het onderzoeksprogramma “De stad voor iedereen”, van het Kenniscentrum Ongelijkheid.

Auteurs: Sylvia Huwaë, Jesper Rözer, Lex Veldboer

Foto's: Sylvia Huwaë, Wout Heukelom

Amsterdam, 1 februari 2024

Versie 1.0

Inhoud

Samenvatting	1
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Doel van het onderzoek	6
1.3 Methode	7
1.4 Opbouw van het rapport	8
<hr/>	
2. Kogerveldwijk in Zaanstad	9
2.1 Introductie Kogerveldwijk	9
2.2 De tevredenheid van bewoners over het voorzieningenniveau	11
2.3 Afwezigheid van bibliotheek en buurthuis; aanwezigheid van speel-, sport- en groenvoorzieningen	12
2.4 Het belang van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen voor de ontplooiing van bewoners	13
2.5 Ervaren drempels van bewoners in het gebruik van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen; sense of belonging	17
2.6 Tekortkomingen van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen; alternatieven	25
2.7 Visie van bewoners op de relatie tussen voorzieningen en behoeften	26
2.8 Het verleden, het heden en de toekomst van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen	27
2.9 Belangrijkste indrukken	28
<hr/>	
3. Osdorp-Midden in Amsterdam	29
3.1 Introductie Osdorp-Midden	29
3.2 De tevredenheid van bewoners over het voorzieningenniveau	33
3.3 Afwezigheid van bibliotheek en huis van de wijk; aanwezigheid van speel-, sport- en groenvoorzieningen	33

3.4	Het belang van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen voor de ontplooiing van bewoners	34
3.5	Ervaren drempels van bewoners in het gebruik van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen; sense of belonging	37
3.6	Tekortkomingen van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen; alternatieven	41
3.7	Visie van bewoners op de relatie tussen voorzieningen en behoeften	43
3.8	Het verleden, het heden en de toekomst van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen	47
3.9	Belangrijkste indrukken	48
<hr/>		
4.	Conclusies en reflectie	50
	Literatuur	58

Samenvatting

Het onderzoek naar collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen

Collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen zoals een buurthuis, een bibliotheek en laagdrempelige speel- en sportvoorzieningen worden steeds meer beschouwd als een belangrijk instrument om de kansengelijkheid en ontplooiing van buurtbewoners te bevorderen. Deze voorzieningen zijn namelijk vaak plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, informatie uitwisselen en waar ze kunnen werken aan hun persoonlijke ontwikkeling. Binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is er nu bezorgdheid over een mogelijke verschraling van deze voorzieningen in met name de aandachtswijken.

Naar aanleiding hiervan heeft het lectoraat Stedelijk Sociaal Werk van de Hogeschool van Amsterdam in opdracht van het Kenniscentrum Ongelijkheid eerder in 2022 een verkennend onderzoek verricht naar het perspectief van professionals op verschraling van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen (Huwaë, Welschen & Veldboer, 2023). Dit onderzoek vond plaats in twee aandachtswijken in de MRA: Kogerveldwijk in Zaanstad en Osdorp-Midden in Amsterdam. Onderzocht werd welke rollen professionals vervullen vanuit hun voorzieningen, welke drempels zij ervaren die de toegankelijkheid van de voorzieningen in de weg staan, of er sprake is van verschraling, hoe ze daarmee omgaan, en wat dit betekent voor de ontplooiing van burgers.

Dit rapport bouwt voort op dat vorige onderzoek en beschrijft de bevindingen van onze interviews met een aantal bewoners uit Kogerveldwijk in Zaanstad en Osdorp-Midden in Amsterdam. We brengen in kaart hoe zij denken over het belang van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen, of ze drempels hebben ervaren bij deze voorzieningen en hoe ze daarmee omgaan, in hoeverre zij vinden dat het aanbod van deze voorzieningen aansluit bij hun behoeften, en hoe ze denken over de continuïteit van deze voorzieningen (hoe het in het verleden was, hoe het nu is, en hoe het in de toekomst zal zijn). In dit rapport staan de volgende voorzieningen centraal: de bibliotheek, het buurthuis of buurthuisachtige voorzieningen, en laagdrempelige openbare speel-, sport-, en groenvoorzieningen. Met buurthuisachtige voorzieningen bedoelen we voorzieningen waar sociale, culturele en ontplooiingsgerichte buurtactiviteiten (bijv. workshops) plaatsvinden. Deze voorzieningen waren, met uitzondering van groenvoorzieningen, ook het middelpunt in ons vorige onderzoek. In elke wijk namen 11 bewoners van diverse etnische achtergronden deel aan een interview. Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen uit onze gesprekken met bewoners.

Het perspectief van bewoners uit Kogerveldwijk (Zaanstad) en Osdorp-Midden (Amsterdam)

Wijkvoorzieningen als verbinder, als aanjager van talent en als voorzieningenmakelaar

De geïnterviewde bewoners vinden de onderzochte voorzieningen belangrijk omdat zij daar de gelegenheid krijgen om zich verder te ontplooiën. De bibliotheek, buurthuisachtige voorzieningen en de speel-, sport-, en groenvoorzieningen bieden hun een plek waar ze andere bewoners kunnen ontmoeten en zich met hen kunnen verbinden en sociale relaties kunnen onderhouden. Daarnaast bieden de bibliotheek en buurthuisachtige voorzieningen volgens de geïnterviewden, educatieve activiteiten en

faciliteren de speel-, sport- en groenvoorzieningen middelen (bijv. speel- en sporttoestellen) voor bewoners om zich verder te ontwikkelen wat betreft kennis, vaardigheden (bijv. motoriek) of houding (bijv. gezonde leefstijl). Tot slot geven de bewoners aan dat zij en andere bewoners bij de bibliotheek en een buurthuisvoorziening informatie kunnen vergaren die hen helpen om (beter) te kunnen meedoen in de samenleving. Het betreft hier informatie die zowel afkomstig is van andere bewoners als van professionals. Deze bevindingen komen overeen met hoe professionals uit ons eerdere onderzoek denken over het belang en de functies van deze voorzieningen.

Tekortkomingen van wijkvoorzieningen en copingstrategieën van bewoners

In beide wijken ontbreken volgens de geïnterviewden een bibliotheek, een buurthuis of huis van de wijk, en een jongerenvoorziening. De tekortkoming van met name een buurthuis en een jongerenvoorziening lijken de bewoners uit de twee wijken echter verschillend te ervaren. Zo wordt in Kogerveldwijk het gebrek aan een centraal buurthuis door de geïnterviewden als een belangrijke, zo niet de belangrijkste tekortkoming ervaren. Het is namelijk de plek waar bewoners aan informatie kunnen komen en waar buurtactiviteiten plaatsvinden. Bewoners die zich graag inzetten voor hun buurt zien zich hierdoor genoodzaakt om oplossingen te bedenken om buurtbewoners te informeren of om activiteiten te organiseren. Voorbeelden zijn het opzetten van een buurtwebsite om informatie te delen, of het organiseren van pop-upachtige activiteiten in een buurtvoorziening. Ook het ontbreken van een jongerenvoorziening wordt door bewoners uit deze wijk als een tekortkoming ervaren. Volgens een aantal geïnterviewden gaan jongeren daardoor eerder naar andere wijken zoals Poelenburg, waar wel jongerenfaciliteiten en activiteiten zijn.

In tegenstelling tot de bewoners in Kogerveldwijk ervaren de bewoners uit Osdorp-Midden het gebrek aan een huis van de wijk niet als een belangrijke tekortkoming. Mogelijk is dit omdat zij denken dat de bibliotheek in een nabijgelegen wijk redelijk te bereiken is, en dat er voldoende locaties in Osdorp-Midden zijn waar buurtactiviteiten plaatsvinden. Dit geldt wel voor het wegvallen van het jongeren centrum, waardoor jongeren nu een ontmoetingsplek missen. Volgens sommige geïnterviewden kunnen jongeren hun vrije tijd met vrienden thuis niet doorbrengen doordat de woningen te klein zijn, waardoor zij genoodzaakt zijn om elkaar op straat op te zoeken (bijv. rondhangen bij flatgebouwen, tijd doorbrengen in auto's of in een park).

Mogelijk sprake van verschravingsdiscrepantie

De gesprekken met bewoners in beide wijken suggereren dat er signalen zijn van een verschravingsdiscrepantie: aan de ene kant zijn er feitelijk voldoende voorzieningen aanwezig, maar subjectief voldoen ze niet aan de wensen van de bewoners of ontbreken ze. Zo voldoen volgens sommige bewoners in Kogerveldwijk de speelplekken niet aan de behoeften van de kinderen (ze zijn onvoldoende aantrekkelijk en lijken daardoor minder te worden gebruikt) en valt de kwaliteit of het onderhoud van de groenvoorzieningen tegen (onverzorgd groen). In Osdorp-Midden sluiten volgens sommige bewoners de aanleg en de invulling van groenvoorzieningen niet aan bij wat zij graag willen, namelijk meer bloemen, en meer bankjes in plaats van betonnen zitplekken.

Ervaren verschraving van professionele bemensing

Verder geeft een aantal bewoners in Osdorp-Midden aan dat er meer informatieve activiteiten (bijv. lezing) voor met name ouderen georganiseerd mogen worden. Volgens

sommige geïnterviewden heeft het gebrek hieraan te maken met het gemeentebestuur dat ervan uitgaat dat bewoners zelf activiteiten kunnen organiseren, en met de bezuiniging op opbouwwerkers. Deze geïnterviewden wijzen erop dat niet alle bewoners in staat zijn om een aanbod te verzorgen zonder ondersteuning van professionals. Het wegvallen van de opbouwwerkers wordt dan ook door deze bewoners als verschraving ervaren.

Gevoelsmatige percepties ten aanzien van wijkvoorzieningen

Uit de gesprekken komt naar voren dat gevoelsmatige indrukken die bezoekers hebben van collectieve voorzieningen een rol spelen in de mate waarin zij er zich op hun gemak voelen. Zo zorgen een prettig interieur (rustige plekken bij de bibliotheek), service (vriendelijk en behulpzaam personeel), en fijne medebezoekers (gemengde of juist specifieke doelgroepen) dat bewoners zich meer op hun gemak voelen. Verder wordt er aangegeven dat er ook bewoners zijn die het moeilijk vinden om een activiteit voor het eerst en alleen te bezoeken, uit angst dat ze zich niet op hun gemak zullen voelen. Mogelijk heeft dit te maken met hun vrees dat ze de andere bezoekers niet kennen, of dat ze niet weten wat hun te wachten staat.

Verleden, heden en toekomst van wijkvoorzieningen

Het wegvallen van een buurthuis en van bepaalde buurtactiviteiten (bijv. buurtmaaltijd) in het verleden lijken tot gevolg te hebben dat bewoners in Kogerveldwijk nu minder kansen krijgen om zich verder te ontplooien. Dit lijkt te wijzen op verschraving van voorzieningen en van aanbod. Tegelijkertijd zijn de geïnterviewde bewoners in deze wijk hoopvol dat er in de toekomst meer laagdrempelige openbare voorzieningen komen (bijv. een huiskamer voor ouderen en een zwembad), onder andere door de komst van nieuwbouw in een naburige wijk.

In Osdorp-Midden ervaren sommige bewoners het wegvallen van een jongerencentrum in het verleden als verschraving. Jongeren missen hierdoor een plek waar ze sociale relaties met leeftijdgenoten kunnen onderhouden en waar ze zich verder kunnen ontwikkelen. Het gebrek aan een jongerenvoorziening lijkt volgens sommigen een verband te houden met jongerenoverlast in de wijk. Over de toekomst denken de meesten dat de aanwezigheid van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen wel hetzelfde zal zijn.

Aanknopingspunten voor verbetering

Dit narratievenonderzoek toont aan dat collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen zoals de bibliotheek, het buurthuis of huis van de wijk en laagdrempelige openbare speel-, sport-, en groenvoorzieningen belangrijke plekken zijn waar burgers hun ontplooiingskansen kunnen vergroten.

Hiervoor is het van belang dat de ruimtelijke invulling van deze collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen (bijv. de aanleg en invulling van groenvoorzieningen) en hun aanbod aansluiten bij de behoeften van bewoners (bijv. een lezing).

Verder dient er rekening gehouden te worden met de gevoelsmatige percepties van bewoners bij hun bezoek aan openbare wijkvoorzieningen. Voor nieuwe bezoekers kan bijvoorbeeld de aanwezigheid van een gastheer of gastvrouw ervoor zorgen dat zij zich snel op hun gemak voelen, waardoor ze mogelijk vaker zullen komen. Voorzieningen dienen rekening te houden met deze factoren, willen ze hun toegankelijkheid vergroten.

Tevens is het essentieel dat deze voorzieningen rekening houden met verschillen in de sociaaleconomische samenstelling van de bewoners in de diverse buurten en daarmee ook met verschillen in behoefte aan ontplooiing. Denk bijvoorbeeld aan het gemis van informatieve activiteiten die een aantal ouderen in Osdorp-Midden ervaart.

Met de verandering van het sociaal domein wordt er van bewoners verwacht dat ze zelfredzamer zijn en zelf ontplooiingsgerichte activiteiten uitvoeren. Hiervoor lijkt het cruciaal dat er voldoende opbouwwerkers zijn die hen kunnen ondersteunen.

Bovengenoemde bevindingen wijzen dus op meer aandacht voor de behoeften van bewoners en voor professionele ondersteuning van buurtactiviteiten, daarbij rekening houdend met de samenstelling en de leefbaarheid in de wijk, en niet alleen aandacht voor het faciliteren van voorzieningen en wat ze kunnen aanbieden.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De aanwezigheid en kwaliteit van collectieve voorzieningen in wijken, zoals een buurthuis, bibliotheek en speelplek, blijkt van grote invloed te zijn op de ontplooiingsmogelijkheden van bewoners om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving (Klinenberg, 2018; Idenburg & Weijnen, 2018; Steijn, 2023). Deze voorzieningen bieden bewoners bijvoorbeeld een plek waar ze anderen kunnen ontmoeten, informatie kunnen opdoen, en aan hun competenties kunnen werken door bijvoorbeeld een cursus te volgen (Aabø, Audunson & Vårheim, 2010; Amin, 2002; Austin, 2000; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000; Small, 2006; Steijn 2023).

Tegelijkertijd zijn er zorgen over de (afnemende) kwaliteit van deze voorzieningen en over hun oneerlijke verdeling tussen wijken en gebieden (bijv. RLI, 2020). Zo zijn er zorgen over dat de kwaliteit en kwantiteit van dergelijke voorzieningen lager zijn in aandachtswijken, of dat deze onvoldoende aansluiten bij de behoeften van de bewoners (De Groot, Veldboer & Steijn, 2023; Huwaë & Welschen & Veldboer, 2023; Idenburg & Weijnen, 2018; Veldboer, 2022). Het gevolg is dat bewoners in aandachtswijken minder ontplooiingskansen hebben, waardoor de ongelijkheid mogelijk gelijk blijft of toeneemt, in plaats van vermindert.

Ook binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) zijn er zorgen over dat er mogelijk sprake is van verschraling bij collectieve voorzieningen, en dan met name in de aandachtswijken. Dit vormt de aanleiding voor Het Kenniscentrum Ongelijkheid om het onderzoeksprogramma “De stad voor iedereen”, te initiëren. Dit programma is gericht op de ruimtelijke ongelijkheid en de toegankelijkheid van stedelijke collectieve voorzieningen. Aan dit programma werkt een onderzoeksconsortium mee van meerdere partijen, waaronder de Hogeschool van Amsterdam, de Vrije Universiteit, Gemeente Amsterdam, Gemeente Zaanstad, De Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties, en !Woon.

Dit onderzoek is een deelstudie van het tweejarige project “De stad voor iedereen: verschraalde voorzieningen, verschraalde ontplooiing?”, dat is uitgevoerd in opdracht van Het Kenniscentrum Ongelijkheid. In het eerste jaar van het project is door middel van een serie interviews onderzocht hoe streetlevel professionals aankijken tegen collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen (Huwaë, Welschen & Veldboer, 2023). Er werd hierbij ingezoomd op twee aandachtswijken: Kogerveldwijk in Zaanstad en in Osdorp-Midden in Amsterdam. De professionals gaven aan dat er signalen zijn van verschraling van voorzieningen en van aanbod. Dit zou bijvoorbeeld spelen bij een bibliotheek in de wijk Osdorp in Amsterdam en bij een buurtvoorziening in de wijk Kogerveldwijk in Zaanstad, waar er sprake is van minder aanbod en minder personeel. Behalve deze ongunstige ontwikkelingen constateren professionals in Amsterdam en Zaanstad drempels die een optimale toegankelijkheid van hun voorzieningen en aanbod belemmeren. Zo kan de grootte (te klein) en indeling (een grote open ruimte voor alle gelijklopende activiteiten) van een pand niet geschikt zijn om grote ontplooiingsgerichte groepsactiviteiten te organiseren.

In het tweede jaar van het project stonden de perspectieven van bewoners centraal. Om deze perspectieven in kaart te brengen is onder andere een survey gehouden in

Kogerveldwijk en Osdorp-Midden en 16 andere wijken in de gemeente Amsterdam en Zaanstad (Rözer, Huwaë & Veldboer, 2024). Hieruit bleek onder andere dat inwoners in de regel het (zeer) belangrijk vinden dat collectieve voorzieningen aanwezig zijn in hun wijk, maar dat er belangrijke verschillen zijn tussen verschillende (groepen) inwoners uit diverse wijken wat betreft hun tevredenheid over deze voorzieningen. Zo bleken inwoners uit Kogerveldwijk ten opzichte van andere inwoners in de regel iets minder positief te zijn over het aanbod en de ontwikkelingen. Inwoners uit Osdorp-Midden leken daarentegen behoorlijk optimistisch over het aanbod te zijn.

In aanvulling hierop hebben we doormiddel van een kleiner aantal diepte-interviews (n=22) in kaart gebracht wat de perspectieven en ervaringen van bewoners in Kogerveldwijk en Osdorp-Midden zijn. In deze rapportage beschrijven we deze resultaten en vullen we deze aan met observaties in de vorm van korte indrukken door de onderzoeker.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om de perspectieven en ervaringen van bewoners met betrekking tot collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen in kaart te brengen. We richten ons daarbij vooral op de bibliotheek, op buurthuisachtige voorzieningen (bijv. buurthuis), en speel-, sport-, en groenvoorzieningen. Met buurthuisachtige voorzieningen bedoelen we voorzieningen waar sociale, culturele en ontplooiingsgerichte buurtactiviteiten (bijv. workshops) plaatsvinden.

We onderzoeken wat deze voorzieningen betekenen voor de kansen van bewoners om zich verder te ontplooiën en zo volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Tevens verkennen we de gevoelsmatige percepties van bewoners ten aanzien van deze voorzieningen. We doelen hiermee op de mate waarin zij zich thuis voelen of op hun gemak voelen bij deze voorzieningen. Dergelijke gevoelens kunnen namelijk van invloed zijn op het gebruik ervan door bewoners (zie ook Peterson, 2023). Die gevoelens kunnen ontstaan door de interacties die men heeft met anderen bij de voorzieningen. Zo suggereert een onderzoek van Peterson (2023) dat positieve contacten met andere bezoekers en met het personeel van bibliotheken ervoor kunnen zorgen dat mensen zich op hun gemak of zich 'thuis' voelen. Bezoekers kunnen hierdoor zich veilig en verbonden voelen met anderen. Dit gevoel van 'sense of belonging', kan tevens voortkomen "vanuit de beleving dat men onderdeel is van een sociale groep (bijv. buurtbewoners) community (bijv. wijk), organisatie of een instituut (bijv. buurthuis, sportclub)" (Asher & Weeks, 2013 in Dopmeijer & Weissman, 2021, p.1). Daarnaast kan de sfeer van de setting (bijv. de geur van boeken of van koffie, invulling van het interieur) ook bijdragen aan het 'gevoel van thuis zijn' bij de bezoekers (Peterson, 2023).

Verder onderzoeken we in hoeverre de aanwezigheid en het aanbod van de bibliotheek, buurthuisachtige voorzieningen en speel-, sport- en groenvoorzieningen aansluiten bij de waarnemingen van bewoners. Het is namelijk essentieel om niet alleen "feitelijke" gegevens (bijv. Geografisch informatiesysteem (GIS), fysieke nabijheid, fysieke activiteitsaanbod) te verzamelen, maar ook om in kaart te brengen of zij dit ook zo "gevoelsmatig" ervaren. Een verschil tussen wat er feitelijk is qua voorzieningen en wat bewoners vinden of waarnemen, kan potentieel wijzen op een 'verschralingsdiscrepancie'. Een voorziening die bijvoorbeeld voor sommigen 'dichtbij' genoemd kan worden, kan voor andere, zoals zij die slecht ter been zijn, toch te ver zijn (MacDonald et al., 2013). Een interessant voorbeeld hiervan zien we bij het concept van de '15-minuten stad' (Sisson,

2022). Een studie naar dit concept in Amsterdam liet zien dat fietsers en bewoners met een Westerse achtergrond vaker het gevoel hebben in 15-minuten bij een voorziening te kunnen zijn dan ouderen en bewoners met een niet-Westerse achtergrond (Koljensic, 2022). Een ander voorbeeld van een verschil tussen feiten en subjectieve percepties is dat bewoners denken dat er voorzieningen ontbreken, terwijl deze wel aanwezig zijn in de wijk. Wanneer er een discrepantie is tussen de subjectieve perceptie van bewoners en de objectieve aanwezigheid van openbare voorzieningen, kan dit leiden tot verkeerde interpretaties van de sociale infrastructuur (zie ook Ball et al., 2008).

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Hoe beoordelen bewoners van een Amsterdamse (Osdorp-Midden) en een Zaanse wijk (Kogerveldwijk) het functioneren van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen, en in hoeverre ervaren zij een relatie met (achterblijvende) ontplooiing?

Hiervoor zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. *Hoe tevreden zijn bewoners over het voorzieningenniveau in hun buurt?*
2. *In hoeverre zien bewoners collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen in hun buurt als belangrijk voor hun ontplooiing?*
3. *Wat zijn de ervaren drempels van bewoners in het gebruik van deze collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen? En in hoeverre speelt het gevoel van op je gemak zijn hierbij een rol?*
4. *Hoe gaan bewoners om met tekortkomingen bij collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen?*
5. *Wat is de kijk van bewoners op de relatie tussen collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen en bewonersbehoeften?*
6. *Hoe kijken ze naar de continuïteit (in verleden, heden en toekomst) van deze collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen?*

1.3 Methode

De interviews

Middels een narratievenonderzoek zijn de ervaringen van bewoners in kaart gebracht. Via semigestructureerde interviews met bewoners in Osdorp-Midden en in Kogerveldwijk is nagegaan wat hun perspectieven en ervaringen zijn met betrekking tot de bibliotheek, buurthuisachtige voorzieningen, en speel-, sport- en groenvoorzieningen, en wat deze betekenen voor hun ontplooiing. Er zijn vragen gesteld over de bekendheid en tevredenheid van bewoners met deze drie typen voorzieningen en in hoeverre deze voorzieningen zichtbaar, toegankelijk en belangrijk voor hen zijn. Daarnaast is ook gevraagd wat deze voorzieningen voor de ontplooiing van inwoners betekenen en in hoeverre inwoners zich er thuis of op hun gemak (zouden) voelen als ze ernaartoe (zouden) gaan. Tot slot hebben de geïnterviewden aangegeven wat ze van het eventuele gemis van voorzieningen of aanbod vinden, hoe ze ermee omgaan en hoe ze denken over de toekomst van deze voorzieningen. De gesprekken duurden ongeveer 45 minuten.

Alle gesprekken werden opgenomen met goedkeuring van de geïnterviewden. De namen van de geïnterviewden zijn in dit rapport gefingeerd om hun privacy te waarborgen.

In totaal namen 22 bewoners deel aan een interview. De interviews werden individueel of in koppels (4 koppels) afgenomen. De geïnterviewde bewoners werden deels geworven via professionals en andere geïnterviewden, en deels via het bijwonen van buurtactiviteiten. Daarnaast konden bewoners uit Osdorp-Midden en Kogerveldwijk die aan de survey meededen, zich ook aanmelden voor een interview. Deze aanpak leverde in beide wijken respondenten op die als medeorganisator, vrijwilliger of als deelnemer van buurtactiviteiten actief waren.

Aangezien de bevolkingssamenstelling van een buurt (inkomen, opleiding, leeftijd, etniciteit), de sociale infrastructuur (aanwezigheid van openbare voorzieningen en organisaties) en de individuele behoeften van bewoners van invloed kunnen zijn op hoe bewoners tegen collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen aankijken, hebben we gezocht naar bewoners die verschillen in etniciteit, leeftijd en woonbuurt.

In Kogerveldwijk namen 11 bewoners uit de buurten Hofwijk en Kogerveld deel aan een interview (5 met een Nederlandse achtergrond en 6 met een migratieachtergrond; 8 vrouwen). De leeftijd van de geïnterviewden ligt tussen 24 jaar en 83 jaar.

In Osdorp-Midden deden 11 bewoners uit diverse buurten van Osdorp-Midden mee aan een interview (6 met een Nederlandse achtergrond en 5 met een migratieachtergrond; 7 mannen). De leeftijd van de geïnterviewden ligt tussen 22 jaar en 92 jaar.

Observaties

Daarnaast werden observaties uitgevoerd in de wijken Kogerveldwijk en Osdorp-Midden. Het doel van de observaties was om de narratieven van bewoners beter te kunnen plaatsen. Dit hield in dat de onderzoeker door de buurten rondliep, diverse bewonersactiviteiten bijwoonde en zo een indruk kreeg van wie de bezoekers waren en van wat er gebeurde tijdens de activiteit. Daarnaast bezocht zij voorzieningen of plekken waarover de bewoners vertelden om hun verhaal beter te begrijpen en foto's van te maken. Waar relevant zijn deze observaties in het rapport verwerkt middels opmerkingen van de onderzoeker of foto's.

1.4 Opbouw van het rapport

In de twee opeenvolgende hoofdstukken gaan we in op onze bevindingen van de interviews. In hoofdstuk 2 laten we geïnterviewden uit Kogerveldwijk aan het woord. In hoofdstuk 3 doen bewoners uit Osdorp-Midden hun verhaal. We eindigen dit rapport met hoofdstuk 4, waarin we de onderzoeksvragen beantwoorden en erop reflecteren.

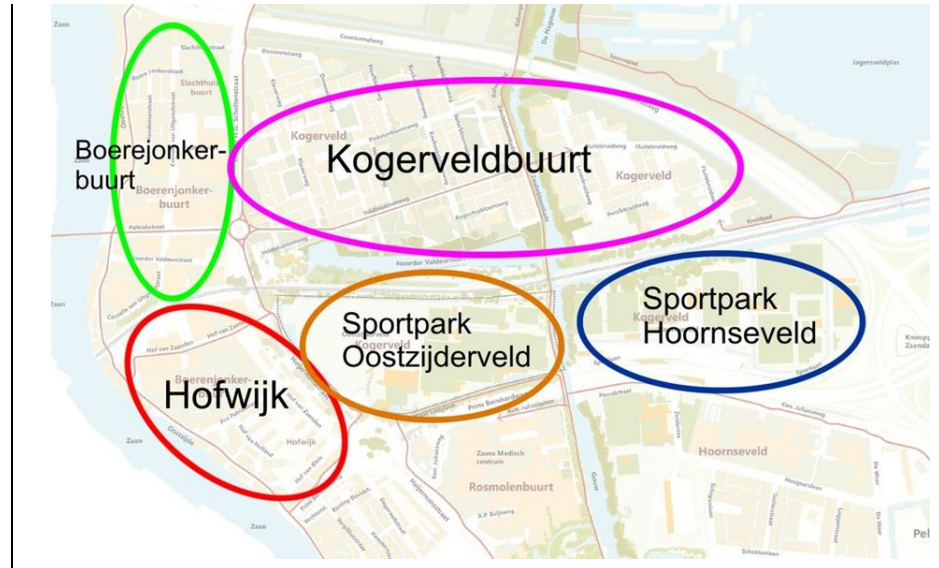
2. Kogerveldwijk in Zaanstad

2.1 Introductie Kogerveldwijk

In Kogerveldwijk wonen 4830 inwoners (Alle Cijfers, 2023a; CBS, 2024a). Meer dan de helft (58%) bestaat uit volwassenen en ouderen tussen 25 en 65 jaar, 17% is tussen 0 en 15 jaar, 13% is tussen 15 en 25 jaar, en 12% is 65-plusser. Het gemiddelde brutojaarinkomen per inwoner in Kogerveldwijk is €25.300 (Alle Cijfers, 2023a). De helft van de inwoners heeft een middelbare opleiding (51%), 32% heeft een laag opleidingsniveau en een klein deel is hoogopgeleid (17%) (ibid.).

In Kogerveldwijk is minder dan de helft van de inwoners (43%) van Nederlandse komaf. De rest van de inwoners (57%) heeft een migratieachtergrond. Het zijn vooral inwoners die van de volgende herkomstlanden komen: Westerse landen in Europa, Noord-Amerika en Azië, zoals Oceanië, Indonesië en Japan (28%), Turkije (28%), landen in Afrika en Latijns-Amerika (25%), Suriname (10%), Marokko (7%) en de Antillen (2%) (ibid.).

Kogerveldwijk kent drie woonbuurten: Boerejonkerbuurt, Kogerveldbuurt en Hofwijk, met daarnaast de sportparken Oostzijderveld en Hoornseveld. De buurtjes worden letterlijk van elkaar en de rest van de omgeving gescheiden door hoofdweggen en een spoorlijn.

Bron: <https://maakkogerveldwijk.zaanstad.nl>

2.1.1 Introductie geïnterviewden uit Kogerveldwijk

In Kogerveldwijk werden gesprekken gevoerd met 5 bewoners met een Nederlandse achtergrond en 6 bewoners met een migratieachtergrond. De leeftijd van de geïnterviewden ligt tussen 24 jaar en 83 jaar. Een meerderheid van de geïnterviewden (9) woont 16 jaar of langer in Kogerveldwijk. Alle geïnterviewden (11) zijn actief in de wijk als vrijwilliger bij een buurtvoorziening, of als medeorganisator van buurtactiviteiten, of doen mee aan diverse buurtactiviteiten. Aangezien niet alle inwoners uit de wijk actief

betrokken zullen zijn bij buurtactiviteiten, kan er hier sprake zijn van een vertekend beeld. Een voordeel is wel dat deze geïnterviewde bewoners een relatief goed zicht op het aanbod van voorzieningen in de wijk hebben.

2.1.2 De wijk en de buurt vanuit de beleving van bewoners

De wijk Kogerveldwijk

Bewoners die al wat langer in de wijk wonen geven in de regel aan dat de laatste jaren het achteruit is gegaan met de wijk. Zo ook Han. Toen hij lang geleden naar Kogerveldwijk verhuisde, vond hij het een leuke wijk. Kogerveldwijk stond namelijk destijds bekend als een kindvriendelijke wijk met het recreatiegebied De Jagersplas in de buurt. Han vond het *“een leuke en rustige wijk waar niet veel auto’s reden. Dus toen ik hier kwam wonen, was ik heel gelukkig”*. Maar de laatste tijd is hij meer pessimistisch over de wijk. Ook andere wijkbewoners vinden dat het slechter gaat met de wijk. Nu ligt er volgens hen vaker zwerfvuil op straat, wordt er in hun buurt harder gereden met auto’s, en voelen sommigen van hen zich ’s avonds niet meer veilig op straat. Daarnaast ondervindt een aantal van hen last van buitenlanders die zich niet aan de leefregels met betrekking tot afval houden. Sommigen zien dan ook veel mensen vertrekken uit de buurt.

De buurten

Een van de buurten in Kogerveldwijk is Hofwijk. Merel vertelt dat het een multiculturele buurt is met relatief veel sociale huurwoningen waarin er veel bewoners laaggeletterd zijn. Merel vindt dat er te weinig onderhoud wordt gepleegd aan huizen en wegen. *“Als je hier ook loopt, alles staat schots en scheef. Dus zoals die vrouw met die rollator, dat is best een uitdaging om hier in de wijk te wandelen”*.

Foto: Zwerfvuil in Hofwijk

Een andere buurt is Kogerveld. Felicia vindt het een prettige buurt. Ze vertelt dat het een mix is van ouderen en gezinnen, wat haar het gevoel geeft van een rustige wijk. De bewoners zijn vriendelijk, bewoners die met hun hond door de buurt lopen groeten elkaar, en ouders van kinderen ontfermen zich ook over de ouderen. *“Je merkt dat het goed samengaat”*, zegt Felicia. Ook Sjors vindt het een leuke buurt. De bewoners zijn aardig en

betrokken, en je kunt snel contact maken met anderen. Toch denkt hij dat er ook veel mensen eenzaam zijn.

Over de toekomst van de wijk maken diverse bewoners zich zorgen. Een aandachtspunt hierbij is de bouw van nieuwe woningen. Merel voorziet hierdoor bijvoorbeeld veel hinder in de komende jaren in verband met grondsanering van het bedrijventerrein en met het heien. *“Eind van dit jaar gaan ze beginnen.... Je hebt eerst twee jaar sanering, want dan moet alles eruit, nieuwe grond erop. Dat moet natuurlijk weer eerst inklinken en dan gaan ze bouwen. En die flats moeten nog plat, dus dat gaat dan ook nog gebeuren”*. Ze denkt dat het bij elkaar vijf tot 10 jaar gaat duren. Tot die tijd hebben bewoners last van bijvoorbeeld het heien. *“Dat heien werd ook nog gewoon op de oude manier gedaan. Dat was zo'n herrie. We hebben ook al gezegd: dat kan gewoon niet. Je moet gewoon hydraulisch heien. Het is duurder, maar als je zoveel jaar gaat heien kan dat gewoon niet met bewoners”*.

2.2 De tevredenheid van bewoners over het voorzieningenniveau

Aan de bewoners is gevraagd om aan te geven in hoeverre zij tevreden zijn met de aanwezigheid van collectieve voorzieningen in het totaal, in hun buurt. Dit deden zij met behulp van een tevredenheidsschaal van 1 tot 5, waarbij '1' staat voor 'zeer ontevreden', '2' voor 'ontevreden', '3' voor 'ontevreden/tevreden', '4' voor 'tevreden' en '5' voor 'zeer tevreden'.

Iets meer dan de helft van de bewoners (5 van de 9) geeft de aanwezigheid van voorzieningen een '3'. Bewoners die een '3' geven, voeren onder andere als reden aan dat er wel veel voorzieningen in de buurt zijn, maar dat ze slecht worden onderhouden, of dat het aanbod van voorzieningen beter kan. Han denkt bijvoorbeeld aan meer bankjes voor ouderen. *“Ik zou het wel heel fijn vinden dat er wat meer bankjes in de wijk geplaatst worden, ook voor oudere mensen. Houten bankjes om op te zitten”*. Daarnaast zou de gemeente volgens Felicia beter kunnen investeren in speelplekken die meer aansluiten bij de leefwereld van kinderen, waardoor kinderen uit andere buurten daar ook naartoe willen. Gwen en Nora missen meer een aanbod van activiteiten voor kinderen, jeugd en vrouwen. Gwen denkt bijvoorbeeld aan theateractiviteiten of een assertiviteitscursus voor kinderen. Het maakt haar eigenlijk niet uit wat voor activiteiten als deze maar specifiek voor kinderen, jongeren en ouderen zijn. Leila mist sportvoorzieningen voor kinderen tussen 6 en 12 jaar. *“We hebben alleen de BigGym waar ze op dit moment naartoe kunnen. Dat is niet echt voor kinderen van 6 tot 12 jaar. Die moeten wel echt een leuke plek hebben om te kunnen sporten. Die hebben we niet”*.

Foto: BigGym in Hofwijk

Jamila geeft als tevredenheidscijfer een 4 omdat de meeste voorzieningen aanwezig zijn. Alleen Sjors geeft de totale aanwezigheid van voorzieningen een '2', omdat hij het ontbreken van een jongerencentrum als een groot gemis ziet: *“Als je naar de bevolkingssamenstelling kijkt, dan zijn de jongeren toch wel ruim vertegenwoordigd, maar er is geen plek waar ze zich thuis kunnen voelen, waar ze lekker actief kunnen zijn, met tafeltennis of darts of dergelijke. Dat is wel een gemis”*.

2.3 Afwezigheid van bibliotheek en buurthuis; aanwezigheid van speel-, sport- en groenvoorzieningen

De geïnterviewden geven aan dat Kogerveldwijk geen bibliotheek heeft. De dichtstbijzijnde vestiging voor bewoners uit Kogerveldwijk is in het centrum van Zaandam. De wijk heeft ook geen buurthuis. Wel zijn er buurthuisachtige voorzieningen zoals 'Het Element', 'Odd Fellows' in de buurt 'Kogerveld', en een dependance van het sociaal wijkteam in de buurt 'Hofwijk', waar bewoners terecht kunnen voor buurtactiviteiten. In Kogerveldwijk is er een Krajicekplayground en een Cruyffcourt met een basketbalveld en korfbalveld. Ook Hofwijk heeft een Cruyffcourt. Naast de wijk ligt het recreatiegebied Jagersveld, dat bestaat uit strandjes en een zwemvoorziening. In de buurt Kogerveld zijn hele mooie speeltuintjes voor kinderen, zo vertelt Han.

“Wat dat betreft zit deze wijk goed. Daar hebben kinderen echt geluk mee en ik zie ook vaak kinderen spelen in die speeltuintjes. Er wordt goed gebruik van gemaakt. De ouders zitten er gezellig bij, met elkaar te roddelen terwijl de kinderen spelen.... De meeste zijn nu ook vernieuwd. Ze hebben allemaal die troep in de speeltuin weggehaald en nieuwe dingen neergezet” (Han).

Foto: Cruyffcourt in Hofwijk

2.4 Het belang van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen voor de ontplooiing van bewoners

Het belang van een bibliotheek

Vroeger kwamen sommige van de wat oudere geïnterviewden naar de bibliotheek om te lezen of om samen met hun schoolgaande kinderen boeken te lenen. Gwen is een van die ouders. *“Met de kinderen ga je regelmatig naar de bibliotheek om wat te halen. Dus toen was het wel heel belangrijk voor mij, toen ze jong waren. Toen kwam ik wel regelmatig in de bibliotheek”* (Gwen).

Nu komen ze er niet meer, maar ze vinden het wel belangrijk dat de bibliotheek er is voor kinderen en voor andere bewoners die graag papieren boeken lezen. Een aantal geïnterviewden vindt dat de bibliotheek belangrijk is voor kinderen omdat ze tegenwoordig minder boeken lezen. Zo zegt Izak:

“Natuurlijk moet je boeken hebben.... De jeugd zit hoofdzakelijk op internet als ze wat moeten weten. Natuurlijk moet je een bibliotheek hebben. Natuurlijk moeten kinderen lezen. Maar dan zeggen ze: ja, dat kan toch op je telefoon.... Ik vind dat er een bibliotheek moet zijn, want kinderen moeten lezen. We raken steeds meer achter met lezen, met name de kinderen” (Izak)

Merel vertelt waarom ze de bibliotheek belangrijk vindt voor de jeugd:

“Kinderen bewuster laten zijn van lezen, want ik merk gewoon: heel veel kinderen lezen hier niet. Dat wordt niet meegegeven. Ouders kunnen natuurlijk al niet goed lezen, dus dan is het ook moeilijk om je kind voor te lezen” (Merel).

Voor Leila, die schoolgaande kinderen heeft, is de bibliotheek belangrijk omdat ze daar boeken op verschillende leesniveaus kan lenen. Anders zou ze deze boeken moeten kopen. De bibliotheek is ook belangrijk voor twee vrouwen met een migratieachtergrond die al een lange tijd in Zaanstad wonen. Het is namelijk de plek waar ze aan hun persoonlijke ontplooiing konden werken door een computercursus en een taalcursus te volgen, en waar ze meer konden leren over de geschiedenis van Nederland. Andere redenen die sommige bewoners noemen, zijn dat de bibliotheekmedewerkers bewoners digitale hulp bieden en hen helpen met het begrijpen van brieven. De bibliotheek is tevens de plek waar mensen anderen leren kennen en bij elkaar kunnen komen, en vragen kunnen stellen, vertellen deze bewoners.

Foto: Educatiematerialen van de bibliotheek

Het belang van een buurthuis

Alle geïnterviewden onderschrijven het belang van een buurthuis. Voor Evelien is het buurthuis een plek waar eenzame ouderen met anderen de tijd kunnen doorbrengen. Volgens Han en Karin is het buurthuis met name voor de ouderen een plek waar ze kunnen socialiseren, samen met anderen dingen kunnen doen. Bij gebrek aan een buurthuis wordt nu voor deze doelgroep bij de buurtlocatie 'Odd Fellows' wekelijks op donderdag een 50-plussersmiddag gehouden.

“Wij komen hier [d.w.z. Odd-Fellows] nou toch één keer in de week bij elkaar. We gebruiken dat als buurthuis. Het is een 50+-club. Stel je voor dat wij ons eigen buurthuis hadden, dan zouden we elke dag kunnen komen als we ons vervelen. Binnenstappen, koffie drinken, het zou veel gezelliger zijn, denk ik. Dan zijn mensen ook gewend dat als je niks te doen hebt, je naar het buurthuis gaat om een kop koffie te pakken bijvoorbeeld. Een buurthuis is belangrijk”, aldus Han.

Foto: Odd Fellows aan de Veldbloemenweg

Zo'n ontmoetingsplek in de buurt is belangrijk omdat ouderen niet meer buiten hun buurt gaan, aldus Han en Karin. Mogelijk is dit vanwege de afstand. Ook Leila, Felicia en Jamila onderschrijven de aanwezigheid van een buurthuis omdat je daar andere mensen leert kennen en een band opbouwt met de buurt. Een buurthuis is nuttig omdat het eenzaamheid kan bestrijden en verbinding kan maken tussen bewoners. Dat is voor Felicia ook de reden dat ze al twee jaar samen met haar moeder deze ochtendactiviteit bijwoont.

Een buurthuis is volgens Gwen en Nora belangrijk omdat het een plek biedt waar verschillende doelgroepen samenkomen: jong en oud.

“Ik denk dat het wel belangrijk is, een buurthuis. Je kunt natuurlijk niet apart een buurthuis hebben, een jongerencentrum en een voorziening voor ouderen, maar je kan misschien wel één gebouw hebben waar dat allemaal samenkomt met elkaar.... Je kunt allerlei activiteiten organiseren. Je hebt een centraal punt” (Gwen).

Nora moet denken aan de tijd dat er nog een buurthuis was en waar kinderen en mensen van diverse culturen bij elkaar kwamen. “Kinderen konden buitenspelen, je mocht sporten, je kon eten. Vrouwen kwamen gezellig koffiedrinken. Maar we konden ook culturen zien. Iedereen ging iets koken vanuit zijn of haar cultuur. Iedereen was welkom, je ging gezellig samen eten”, aldus Nora. Felicia vindt het belangrijk dat jongeren ook een plek krijgen waar zij aan jongerengerichte activiteiten kunnen meedoen. Ze vertelt waarom:

“Ik denk dat iedereen wel op zoek is naar antwoorden, en dat het gewoon moeilijk is. Bij jongeren is dat al helemaal zo, als zij bijvoorbeeld nog in studiekeuzes zitten, of dat ze niet weten hoe ze met vriendschappen moeten omgaan, of met hun relatie, met hun ouders. Misschien hebben ze wel ouders die moeite hebben met dingen. Dat zij zo veel alleen moeten doen dat ik denk dat zo'n plek daar een bepaalde begeleiding kan geven op een interactieve manier, dat ze elkaar misschien kunnen begrijpen. Sowieso is het goed om contact te hebben met anderen, want je leert altijd dingen die het je misschien iets makkelijker kunnen maken, zoals bijvoorbeeld een opleiding zoeken. Dat je soms zelf niet weet hoe je dat moet googelen. En dat zijn plekken waar je dat soort dingen kunt aanbieden.... en ik denk ook, inderdaad, om je talenten te ontdekken of een passie te vinden. Soms heb je dat nodig om iets te ontdekken van jezelf” (Felicia).

Behalve socialiseren kunnen bewoners er, zoals Felicia al aangeeft, zich verder ontplooiën door dingen te leren. In de buurtkamer in Hofwijk (is een dependance van het sociaal wijkteam) wordt bijvoorbeeld taalles gegeven, en in het verleden kon men er fietslessen volgen. Als er een buurthuis zou zijn, vertelt Nora, dan kunnen jongeren die moeite hebben met leren ernaartoe gaan voor huiswerkbegeleiding. Het sociaal wijkteam zou daar ook een plek kunnen hebben om bewoners te helpen. Sjors denkt dat er grote kansen liggen voor een buurthuis om bewoners te helpen aan hun ontplooiing, zoals werken aan taalontwikkeling maar ook aan de sociale cohesie of verbinding in de wijk. Hij legt uit waarom:

“Er is zo veel problematiek in deze wijk die samenkomt waar je met gerichte activiteiten iets aan kunt doen. Ik denk dat er een enorme taak ligt voor de gemeente. In dat gat zitten wij eigenlijk nu. Ik zie alleen maar kansen” (Sjors).

Tevens is er bij de buurtkamer in Hofwijk een inloopspreekuur van het sociaal wijkteam op twee ochtenden. Bewoners kunnen daar hulp krijgen bij het lezen van brieven, bellen naar instanties en het invullen van formulieren (zie: swtzaanstad.nl). Jamila en Nora gaan er bijvoorbeeld weleens naartoe als ze moeite hebben met documenten of brieven die voor hun moeilijk te begrijpen zijn.

“Als het sociaal wijkteam in het buurthuis komt, kun je een afspraak maken en dan kunnen ze je helpen om een betalingsregeling te treffen. Of om te helpen als je iets niet begrijpt. Ook om nieuwkomers te helpen, bijvoorbeeld met een taalleraar. We hebben echt een buurthuis nodig” (Nora).

Het belang van speel-, sport- en groenvoorzieningen

De bewoners vinden het belangrijk dat er speel-, sport- en groenvoorzieningen zijn omdat het ontmoetingsplekken zijn voor jong en oud, en mensen met elkaar verbinden. Ouders en kinderen komen bij elkaar op speelplekken, jongeren ontmoeten elkaar op het Cruyff Court, en hondeneigenaren leren elkaar kennen tijdens hun wandeling met hun hond in een park of hondenspeelveld. Zo hebben Han en Karin elkaar ook leren kennen. Over speelplekken vertelt Han verder het volgende:

“Je ziet ook heel vaak ouders of moeders met kindertjes en dan geven ze daar [=speelplek] een kinderfeestje. Dan hebben ze lekkers en limonade mee.... Dus dan hebben ze een picknicktafel en bankjes en dan zijn de kinderen lekker aan het spelen.” (Han).

Verder vinden Han, Jamila en Sjors deze voorzieningen belangrijk omdat deze goed zijn voor de fysieke en mentale gezondheid en voor de persoonlijke ontwikkeling. Zo is een speeltuin goed voor de motoriek van kinderen en om overgewicht tegen te gaan. Sjors licht toe.

“Spelletjes doen met elkaar kan heel goed gaan, het heeft ook fysieke en mentale gezondheidsvoordelen, in die zin lijkt het me evident dat sporten gewoon heel gezond is voor mensen op meerdere vlakken, dat hoeft ik niet te bewijzen. Het is een stukje ontwikkeling. Als je een goeie coach hebt, kan het ook voor mensen met minder zelfvertrouwen weer zelfvertrouwen geven. Zo raakt het eigenlijk allerlei vlakken van je mens-zijn, dat is het eigenlijk” (Sjors).

Leila vindt het belangrijk dat sportvoorzieningen activiteiten zoals zumba aanbieden omdat je zo in beweging blijft en onder de mensen bent.

“Als je continu thuis zit, is dat niet gezond. Dat geldt voor een heleboel dames. Die blijven continu thuis zitten. Een heleboel mensen werkt niet, of die heeft gewerkt, of die is in de ziektewet. Die mensen moeten ook in de samenleving blijven. Je kan je wel terugtrekken, je kan wel in je huis zitten... zo heb je met niemand contact en dat is gewoon niet gezond” (Leila).

2.5 Ervaren drempels van bewoners in het gebruik van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen; sense of belonging

2.5.1 Drempels bij bibliotheek, buurthuis en speel-, sport- en groenvoorzieningen

Aan de geïnterviewden is gevraagd of zij drempels ervaren in het gebruik van de bibliotheek in het stadscentrum, van buurthuisachtige voorzieningen, en van speel-, sport- en groenvoorzieningen in de wijk, of dat ze denken dat andere wijkbewoners er problemen mee hebben.

Bibliotheek

Volgens een aantal geïnterviewden kunnen de volgende mogelijke drempels de toegankelijkheid van de bibliotheek in het stadscentrum van Zaandam belemmeren: onvoldoende bekendheid, afstand en bereikbaarheid, onvoldoende fysieke zichtbaarheid, en kosten.

Bekendheid

Sjors denkt dat er met name onder mensen met een vluchtelingenachtergrond niet altijd bekend is wat de dienstverlening is van de bibliotheek. Hij vermoedt dat dit mogelijk te maken heeft met het beeld dat zij hebben van een bibliotheek.

“Wat moet je in de bieb doen als je [Nederlandse] taal niet 100 procent is? Het is ook het imago dat een bibliotheek heeft. Dat is toch met name wel boeken ... denken heel veel mensen. Als je niet kunt lezen, wat ga je dan in de bibliotheek doen?” (Sjors).

Tegelijkertijd vertellen Nora en Jamila dat zij computerlessen hebben gevolgd bij de bibliotheek in het stadscentrum. Nora vertelt dat het sociaal wijkteam haar ervan op de hoogte heeft gebracht. Momenteel volgt Nora er gratis taallessen. Felicia die weleens naar de bibliotheek ging, wist niet dat daar ook informatie wordt gegeven over DigiD, internet en allerlei overheidsregelingen. Overigens zou Sjors het goed vinden als er een steunpunt komt in Kogerveldwijk, dat dit uitvoert. Zelf maakt hij zich er hard voor om bewoners te helpen met geldzaken en met het interpreteren van brieven.

Afstand en bereikbaarheid

Een aantal bewoners denkt dat de bibliotheeklocatie in het stadscentrum met name voor ouderen beperkt toegankelijk is. Op de fiets en met de auto is het vanuit Kogerveldwijk nog te doen, maar met het openbaar vervoer moet je veel overstappen en een stukje lopen. Leila, wier kinderen sinds kort op de fiets naar de bibliotheek in het centrum gaan, vindt het best wel eng, want ze moeten veel wegen oversteken, en het centrum is gewoon druk met autoverkeer en de straten zijn daar smal. Wanneer haar kinderen naar de bibliotheek gaan vraagt ze ook voortdurend of ze er al zijn en of ze alweer vertrokken zijn.

Zichtbaarheid

Behalve onbekendheid met het bibliotheekaanbod en de afstand en de bereikbaarheid van de bibliotheek, kan de fysieke zichtbaarheid van deze voorziening een drempel vormen voor bewoners. Merel bijvoorbeeld, vindt dat de bibliotheek, die gevestigd is in het Verkadegebouw, niet opvalt.

“Nee, hij zit raar in het Verkadegebouw. Je moet er eerst helemaal in. Het heeft geen voordeureffect en dat maakt toch dat je er eigenlijk al langs rijdt voordat je bedenkt: o ja, de bibliotheek. In de Kleurenbuurt hebben ze een kleine dependance staan, een soort keet. Die trekt mij al veel meer aan dan de bibliotheek” (Merel).

In dat opzicht zegt Sjors “*wat je niet ziet, dat is er niet*”.

Te duur

Merel ging vroeger naar de bibliotheek om boeken te lenen. Nu doet ze dat niet meer omdat het abonnement te duur is. Ze gaat nu naar andere zaken om tweedehandsboeken te kopen of te ruilen. “*Nu ga ik vaak ga naar Noppes en dat soort zaken, en heb ik boeken voor 50 cent. We hebben dan zo'n ruilmoment met vrienden. Dan ga je op een andere manier de bibliotheek maken*”. Ook Gwen haalt haar boeken ergens anders.

Buurthuis

Als het gaat om het buurthuis, dan vinden alle geïnterviewden het jammer dat dit er niet meer is. De afwezigheid van een centraal buurthuis heeft verschillende gevolgen voor bewoners die buurtactiviteiten willen organiseren of bijwonen. Wel zijn er voorzieningen aanwezig die (bij gebrek aan een officieel buurthuis) een vergelijkbare functie vervullen. Zo wordt in Hofwijk de dependance van het sociaal wijkteam genoemd en de buurtlocaties Odd Fellows en Het Element in Kogerveld. Deze voorzieningen hebben echter ten opzichte van een 'echt' buurthuis de nodige gebreken, zoals beperkte openingstijden, het beperkt gebruik van ruimten en de afstand naar de locatie.

Beperkte openingstijden

In Hofwijk is de dependance van het sociaal wijkteam helaas alleen overdag open. Dit is voor werkenden lastig, vindt Merel. Ze denkt dat een avondinloopspreekuur 1x in de maand voor werkende bewoners prettig zou zijn als zij met vragen zitten over bijvoorbeeld schuldsanering of over belastingen. Desondanks is Merel blij dat het sociaal wijkteam twee ochtenden in de week in de dependance is voor diverse activiteiten, want voor veel bewoners is het team bezoeken op hun hoofdkantoor in 't Kalf te ver.

Beperkt gebruik van buurthuisachtige voorziening

Ook de buurtlocaties Odd Fellows en Het Element zijn volgens de geïnterviewden beperkt toegankelijk. Karin vertelt bijvoorbeeld over het gebruik van de ruimte bij Odd Fellows dat ze rekening moeten houden met de beschikbaarheid van de ruimte. *"Dat is het lastige juist. Je kan niet zomaar zeggen: we gaan even dit doen, we gaan even dat doen, want deze ruimte wordt door meerdere mensen gebruikt"*. Han vult aan:

"Je bent beperkt met dingen doen. We komen hier nu donderdagmiddag alleen snel even wat knutselen, spelletje spelen, koffie of thee drinken en gaan daarna om vier uur weer: "Tot volgende week donderdag". Om vier uur moet je hier alles op slot en klaar hebben. Zo is iets niet van jou" (Han).

Nora, die de koffieochtenden voor vrouwen bijwoont in het Element, vertelt dat deze activiteit niet altijd op deze locatie wordt gehouden. *"Hier is het niet altijd. Hier komen niet iedere keer vrouwen. Soms bij ons thuis, soms bij [naam].... Maar hier is het niet op vaste dagen.... Nee, er is geen vaste plek"*.

Afstand

Sjors vertelt dat bijvoorbeeld de buurtvoorziening het Element voor veel bewoners uit Hofwijk te ver is om activiteiten bij te wonen.

"Als je in Hofwijk woont, moet je twee straten over, het is amper een kilometer. Toch zie je dat dat voor sommigen een drempel is om dan naar Het Element te komen.... dat was toch wel ver weg, zeiden ze. Dat hangt natuurlijk ook van de personen af" (Sjors).

Merel is deze mening ook toegedaan. Zij denkt dat sommige bewoners in Hofwijk niet zo snel naar een locatie in Kogerveld gaan omdat het voor hen al te ver is.

“Ik denk dat [Odd Fellows] voor deze buurt al te ver weg is. [Hofwijk] is echt een dorp. Je krijgt ze er haast niet uit. Er worden heel veel dingen buiten de wijk aangeboden en het is heel moeilijk om ze daar naartoe te krijgen. We proberen het wel” (Merel).

Merel is daarom blij dat er een dependance van het sociaal wijkteam in Hofwijk is gevestigd om laagdrempelige taalcurssussen te geven en om bewoners door te verwijzen. *“Officieel zit het hoofgebouw van het sociaal wijkteam natuurlijk in ‘t Kalf, maar je merkt gewoon dat daarnaartoe reizen vaak te ver is. Dus ik ben al heel blij dat we hier dus nu een punt en een goed team hebben”.*

Speel-, sport- en groenvoorzieningen

Met uitzondering van het ontbreken van voldoende bankjes voor ouderen, denken de meeste geïnterviewden dat er wel voldoende speel-, sport- en groenvoorzieningen zijn in Kogerveldwijk. Wel vinden sommigen dat deze voorzieningen onvoldoende toegankelijk zijn vanwege de aantrekkelijkheid (speelvoorzieningen), geldgebrek (sportvoorzieningen), kwaliteit en slecht onderhoud (groenvoorzieningen).

Onvoldoende aantrekkelijke speelplekken

Persoonlijk vindt Felicia de speelplekken in haar buurt saai. Ze zien er wel mooi uit maar het nodigt kinderen niet uit om er te spelen. Zij vindt dan ook dat er een speeltuinexpert ingezet zou moeten worden om het in te richten volgens de behoeften van de kinderen. Felicia denkt dat kinderen daarom vaak naar andere plekken gaan, buiten de buurt. Ook Leila vindt dat de speeltuinen nog aantrekkelijker gemaakt mogen worden voor de kinderen. Ze vertelt dat er twee grote speeltuinen en een speelplek zijn in Kogerveld. Een speeltuin is door buurtbewoners ‘geadopteerd’. Dat houdt in dat zij de speeltuin onderhouden (bijv. prullenbak legen, toestellen schoonmaken) zodat het mooi en opgeruimd blijft. Deze speeltuin mag volgens haar opgeknapt en aangevuld worden met wat leukere toestellen. *“Er is nu een kabelbaan, een zandbak en een kleine schommel. Er mag wel zo'n klimrek komen. Daar gaan de kinderen in klimmen als er een wat grotere komt. Daar is plek voor, daar is de ruimte voor”,* zegt Leila.

Nora is van mening dat er in Kogerveld geen speelplekken zijn voor jongeren. Zij vermoedt dat jongeren rond de 14, 15 jaar vaak naar Poelenburg gaan, omdat daar een plek is om te kaarten, te gamen en kennis te maken met andere jongeren.

Foto: Geadopteerde speeltuin in Kogerveldbuurt

Geldgebrek bewoners

Ondanks dat er voldoende sportplekken zijn, ziet Han dat er kinderen zijn die de hele dag thuiszitten. Volgens Karin komt dit deels door geldgebrek. Veel ouders kunnen een sportabonnement niet betalen.

“Het zijn echt moeilijke tijden voor de mensen. Veel mensen hebben niet eens geld om de maand rond te komen”, zegt Han. Vroeger was een sportabonnement goedkoper en kon je aan meer sporten meedoen. Ik zat vroeger én op voetballen én op judo. Nou kun je je kind niet eens op één sport zetten. Dat kan niet”, aldus Han.

Slechte kwaliteit en onderhoud van groenvoorzieningen

Voor bewoners zoals Merel, Han en Karin, die een hond hebben, is het fijn dat er groenvoorzieningen zijn in hun buurt. Zo heeft de buurt Hofwijk een hondenspeelveld dat is opgezet door buurtbewoners. Dat hondenspeelveld was echter niet omheind. Dit kon tot problemen leiden als er kinderen speelden met een bal.

“... een hond weet niet dat hij niet aan die bal mag zitten en de kinderen raken in paniek als een hond ineens ernaartoe rent en hun bal afpakt....Eerst wilden ze het niet omheinen. Dus ik zei: als je nou van dat uitrenveld een groot deel omheint, dan kunnen die honden gewoon in dat stuk rennen. En de kinderen kunnen gewoon rustig spelen, want daarna wordt de hond weer aangeliijnd, als hij er weer uit gaat. Dan is het probleem weg” (Merel).

Inmiddels is het hondenspeelveld omheind. Merel vindt het alleen jammer dat de gemeente dat niet zo goed heeft neergezet. De materialen die gebruikt werden voor de omheining vindt ze namelijk niet van goede kwaliteit. Daarnaast is er een wadi (een groene greppel) gecreëerd in het hondenrenveld om het overtollige regenwater op te vangen. Voor kinderen die in de wadi rondlopen kan het gevaarlijk zijn als het water niet wegzakt, zegt Merel.

Volgens Han en Karin is er geen hondenspeelveld in Kogerveld. Hiervoor moeten ze naar De Jagersplas, waar de honden los kunnen lopen. Overdag is dat geen probleem, maar 's avonds is het minder veilig. Ze zouden het dan ook fijn vinden als er in hun buurt ook een omheind hondenspeelveld is met een vuilnisbak voor hondenpoep.

Foto: Hondenspeelveld in Hofwijk

Verder vindt Merel dat de groenvoorzieningen slecht onderhouden worden in verband met het maaibeleid van de gemeente. Vroeger werd er vaker gemaaid. *“Nu is het een keer in de vijf weken. Het ziet er niet meer uit. Dit is al een minder mooie wijk en als je dus het groen ook laat verwaarlozen, merk je gewoon dat de wijk achteruitgaat”*. Ook Leila is niet tevreden met het onderhoud van de groenvoorzieningen in haar buurt. Zo zijn er door de laatste herfststorm een aantal bomen omgewaaid in de speeltuin en liggen de stoeptegels er los bij, waardoor het volgens haar lastig is om daar te lopen. De boomstronken liggen er nog. Leila vindt het jammer dat er eerst meerdere klachtenbrieven naar de gemeente gestuurd moeten worden voordat de gemeente in actie komt. En in De Jagersplas staan veel bomen met geknakte takken door de storm. Als wandelaars daaronder lopen en het waait, dan kunnen ze een tak op hun hoofd krijgen.

Foto: Omgevallen bomen vlak bij een geadopteerde speeltuin in Kogerveld

2.5.2 Op je gemak voelen bij de bibliotheek, een buurtvoorziening en speel-, sport-, en groenvoorzieningen

Bibliotheek

De meeste geïnterviewden geven de indruk dat ze zich wel op hun gemak zouden voelen als ze naar de bibliotheek (zouden) gaan. Leila, bijvoorbeeld wier kinderen geregeld naar de bibliotheek in het centrum gaan, voelt er zich thuis. Er is daar namelijk een plek waar ze koffie kan drinken terwijl haar kinderen bezig zijn met bijvoorbeeld huiswerk maken.

Foto: Studie/computerplekken in de bibliotheek in Zaandam

“Meestal zitten we wel een uur of twee in de bieb.... Dan gaan ze ook af en toe huiswerk maken, want het is daar mooi rustig en dan worden ze niet afgeleid. Mijn kinderen vinden het geweldig... Als ik met ze meega dan zit ik daar ook lekker rustig met mijn boekje of met het werk dat ik moet doen, want ik ben iemand die ook aan het haken is. Ik doe mijn ding en mijn kinderen doen hun ding en het is een heel mooie plek. Het is ook een heel veilige plek binnen.... Van kinds af ging ik ernaartoe en nu gaan we er nog naartoe. De bieb moet blijven. Dat is één ding dat zeker is” (Leila).

Foto: Leescafé van de bibliotheek in Zaandam

Andere factoren kunnen dat 'thuisgevoel' echter in de weg staan. Zo maakt de fysieke onzichtbaarheid van de bibliotheek in het Verkadegebouw dat het voor Merel persoonlijk geen fijne plek is om ernaartoe te gaan. Verder denkt ze dat veel bewoners het gevoel hebben van “dat is toch niet voor mij, want ik kan niet goed lezen”. Ook heeft ze het vermoeden dat er bewoners zijn die het moeilijk vinden om de eerste stap naar de bibliotheek te zetten, omdat het voor hen onbekend terrein is. “*Wat is een bibliotheek? Volgens mij weet een heleboel mensen niet echt hoe dat werkt*”.

Verder voelen de wat oudere bewoners onder de geïnterviewden zich buitengesloten omdat er geen biebbus naar de wijk komt. “*Wij horen er gewoon niet bij*”, zegt Evelien. Leila vertelt dat er een keer in de drie of vier weken de biebbus naar de basisschool in Kogerveld komt. Deze is volgens haar echter alleen bedoeld voor schoolkinderen.

Buurtvoorzieningen

Een buurthuis is er niet maar de bewoners voelen zich wel op hun gemak op de locaties waar ze aan activiteiten meedoen. Als reden voeren Gwen en Nora aan dat de koffieochtend voor vrouwen laagdrempelig is. Gwen licht toe waarom zij zich op haar gemak voelt tijdens de activiteiten: “*Dan maak je kennis met elkaar. Nu loop je langs elkaar heen op straat, maar als je dan in een buurthuis komt om even koffie te drinken, dan maak je kennis met elkaar. Dat is ook goed voor de buurt*”. Nora vult aan: “*Je weet wie ziek is. Je ziet mensen niet meer: is die ziek of op vakantie? Dan weet je dat*”. Dit vindt ook Jamila. Zij is dan ook altijd blij dat ze naar de koffieochtend of naar de buurtkamer gaat omdat ze het gewoon fijn vindt om tussen de mensen te zitten. Felicia, die deze activiteit ook regelmatig bijwoont, voelt zich ook op haar gemak omdat de deelnemers buurtbewoners zijn.

Foto: Koffieochtend voor vrouwen bij Het Element op het Zilverschoonplein

Dat gevoel van dat je op je gemak bent bij andere vrouwen tijdens een koffieochtend deelt de onderzoeker die hen voor de eerste keer heeft ontmoet. Bij binnenkomst werd de onderzoeker door andere bezoekers vriendelijk begroet en werd er over en weer uit nieuwgierigheid een praatje met elkaar gemaakt. Hierdoor had ze al gauw het gevoel alsof ze erbij hoorde en alsof ze deze vrouwen al kende.

Toch kent Karin bewoners die best wel naar een buurtactiviteit als de 50+-club willen gaan, maar dat ze bang zijn om er alleen naartoe te gaan. *“Ik had het ook toen ik hier voor het eerst kwam. Toen dacht ik ook: ‘het zijn allemaal vreemde mensen’. Dat is best eng. Dat is voor andere mensen net zo. Die vinden dat denk ik ook heel moeilijk”*. Karin denkt ook dat de term ‘club’ misschien een obstakel kan vormen om te gaan. *“Bij een club denk je: het is een club. Ik weet niet wat voor club. Moet je ervoor betalen? Dit of dat, je kunt van alles denken”*. Om die eerste stap te zetten naar een activiteit probeert zij dan ook zo veel mogelijk samen met deze mensen naar de activiteit te gaan. *“Dat is toch makkelijker dan dat je het alleen doet”*. Bij de 50+-club worden bezoekers overigens welkom geheten door een gastvrouw die hun koffie of thee aanbiedt.

Ondanks dat de geïnterviewden die buurtactiviteiten bezoeken, er zich wel op hun gemak voelen, roept de buurthuisachtige voorziening zelf bij sommigen niet dat ‘thuisgevoel’ op. Karin, bijvoorbeeld, heeft niet echt het gevoel dat de ‘Odd Fellows’ iets van hen is. *“Het is ... geleend. Je weet dat het van iemand anders is. Het is niet je eigen ding”*.

Han mist het thuisgevoel dat hij had toen hij als kind in Poelenburg woonde, waar een buurthuis was. *“We liepen er in en uit alsof het ons eigen huis was. Als we buiten aan het spelen waren en we moesten naar het toilet, dan gingen we naar het buurthuis. Zo was het. Dat is er hier niet”*.

Als er in Kogerveldwijk een buurthuis zou zijn, dan zou Han er als vrijwilliger willen werken en er elke dag naartoe gaan om dingen te doen. Hij beschouwt het buurthuis als een tweede thuis.

“Als ik thuis ben en ik heb niks meer te doen -... en ik heb mijn hond uitgelaten - dan zit je thuis tv te kijken en er is niks op de tv. Er is niks om te doen. Dan ga ik slapen. In plaats daarvan zou ik kunnen zeggen: ‘ik ga naar het buurthuis, even kijken wie daar is’. Dan kun je thee drinken, koffie drinken, of even praten misschien” (Han).

Sport-, speel-, en groenvoorzieningen

Uit de gesprekken met de bewoners kan opgemaakt worden dat speelplekken ideaal zijn om ouders onderling en kinderen onderling met elkaar in contact te brengen, vriendschappen aan te gaan en deze te onderhouden. Dit geldt ook voor sport- en groenvoorzieningen. Han en Karin, die beiden een hond hebben, hebben elkaar ook leren kennen tijdens hun wandeling bij De Jagersplas. Zij kennen ook andere hondeneigenaren die daar wandelen met hun hond. Het lijkt er op dat de geïnterviewden zich wel op hun gemak voelen op deze plekken of dat zij de indruk hebben dat bewoners er zich op hun gemak voelen.

2.6 Tekortkomingen van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen; alternatieven

De belangrijkste tekortkoming die de geïnterviewden lijken te ervaren is het gebrek aan een vaste fysieke plek voor een buurthuis. Het ontbreken van een dergelijke locatie zorgt ervoor dat bewonersgroepen gedwongen zijn om andere manieren te bedenken om toch nog iets voor de buurt te doen. Zo heeft een geïnterviewde met nog andere bewoners als alternatief voor het gemis van een buurthuis waar bewoners allerlei informatie kunnen vinden en opvragen, een website opgezet waar ze allerlei relevante informatie voor de buurtbewoners plaatsen. Daarnaast informeert ze andere bewoners over activiteiten van voorzieningen, zoals het sociaal wijkteam of de bibliotheek, tijdens haar wandeling met de hond in de buurt. *“Doordat ik een hond heb, loop ik veel in de wijk en ken ik veel mensen. Als er ergens wat problemen zijn, dan stuur ik ze door naar het sociaal wijkteam. Dan help ik ze op weg”*. Of ze stuurt ze door naar de bibliotheek. Deze persoon fungeert dus als het ware als een buurtcoach.

Verder organiseren sommige geïnterviewden pop-upachtige activiteiten in een buurtvoorziening. Een geïnterviewde heeft bijvoorbeeld een tijdje meegeholpen aan het “Weggeefhuis”, dat wekelijks plaatsvindt in het Zaans Toneelhuis. Tijdens deze activiteit kunnen buurtbewoners hun spullen weggeven of juist spullen (gratis) meenemen. Daarnaast kunnen ze andere bewoners ontmoeten voor een gesprek of een spelletje. Deze activiteit wordt gesteund door een sociaal wijkteam. Een nadeel van zo’n pop-upactiviteit, vindt deze geïnterviewde, is dat ze het telkens moeten opbouwen en afbreken. *“Echt pop-up. Ja, het is wel een gedoe. Het liefst zou je gewoon een vaste plek hebben met die voorzieningen. We missen dat soort dingen: ruimtes waar je als bewoner dingen kan doen. Dat is er niet in de wijk”*. Een andere geïnterviewde die ook bewonersactiviteiten mee organiseert, deelt deze mening. Ook hij moet voor hun activiteiten op zoek gaan naar locaties. *“Wij missen eigenlijk een plek, morgen hebben we weer een buurtmaaltijd, dan huren we dus een ruimte die we wat leuker aankleden, en daarna zijn we weer uit beeld. Dus het is niet continu”*.

Zak met geld

Aan de respondenten is gevraagd wat ze zouden doen als ze een zak met geld van de gemeente kregen om voorzieningen in de wijk te verbeteren. Sommige bewoners zouden met het geld activiteiten organiseren voor jongeren en voor vrouwen. Jamila vertelt dat kinderen in de puberteit bezig moeten zijn, anders vervelen ze zich. Daarnaast wil Jamila het geld gebruiken om nailessen aan te bieden en om maandelijkse vrouwenuitstapjes te maken.

Andere bewoners willen het geld besteden aan fysieke voorzieningen zoals een buurthuis. In een buurthuis zouden dan meerdere ruimten beschikbaar gemaakt worden voor verschillende groepen. Er zou bijvoorbeeld een ruimte gecreëerd kunnen worden waar mensen boeken kunnen ruilen of lenen. Denk bijvoorbeeld aan een weggeefkast of uitleenkast. Daarnaast zou er een keuken moeten zijn waar men samen kan koken en eten. Maar ook een huiskamer voor ouderen en plekken voor welzijnsorganisaties zoals Humanitas en Vluchtelingenwerk, een plek waar eenzame bewoners elkaar kunnen opzoeken, waar kinderen en jongeren elkaar ontmoeten en hun talenten kunnen ontwikkelen, en waar men bijvoorbeeld een taalcursus kan volgen. “Gewoon een bruisend geheel waarin mensen zich op hun gemak voelen”, zegt Sjors. Andere fysieke voorzieningen die bewoners noemen zijn een biebbus en een pinautomaat. Het gebrek aan een bibliotheek in Kogerveldwijk kan volgens Merel gecompenseerd worden door de biebbus te laten komen waar men kan voorlezen en waar men hulp kan krijgen over digitale zaken. Leila zou het geweldig vinden als er een biebbus in Kogerveld komt, want er zijn heel veel ouderen die het fijn vinden, denkt ze.

“Ik zeg wel oudjes, maar er zijn heel veel mensen die naar de bibliotheek willen of die het wel fijn vinden om een boekje te lezen, maar die dan niet het centrum in kunnen. Geen vervoer of ze lopen minder. Ik denk dat dat wel super zou zijn. We hebben er ruimte voor in Kogerveld” (Leila).

De pinautomaten zijn onlangs in Kogerveldwijk weggehaald en dat maakt het vooral voor de ouderen lastig om hun dagelijkse boodschappen te doen omdat ze vooral met contact geld betalen. Om te pinnen moeten ze dit buiten de wijk doen en voor velen is de afstand te ver. Dus als het aan de bewoners ligt, komen de pinautomaten weer terug in de wijk. Leila zou het geld willen gebruiken om de verkeersveiligheid te vergroten door bijvoorbeeld drempels op de weg te plaatsen om hard rijden tegen te gaan, en de groenvoorzieningen beter onderhouden.

2.7 Visie van bewoners op de relatie tussen voorzieningen en behoeften

Uit de gesprekken met de bewoners kan worden opgemaakt dat zij de afwezigheid van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen zoals een centraal buurthuis en een bibliotheek in Kogerveldwijk als een groot gemis ervaren. Als het gaat om speel-, sport- en groenvoorzieningen, dan lijken deze volgens de geïnterviewde bewoners in behoorlijke mate aanwezig te zijn. Toch voldoen deze voorzieningen niet helemaal aan de wensen van sommige bewoners. Zo zijn er wel voldoende speelplekken, maar deze sluiten volgens Felicia niet aan op de behoeften van kinderen en jongeren. En hoewel er genoeg groenvoorzieningen zijn, worden deze volgens een aantal bewoners slecht onderhouden.

Men zou hier van verschravingsdiscrepantie kunnen spreken: objectief beschouwd lijkt er geen sprake te zijn van indicaties voor verschraving van speel-, sport- en groenvoorzieningen omdat er genoeg zijn, maar subjectief lijken bewoners dit wel als zodanig te ervaren vanwege bijvoorbeeld een gebrekkig onderhoud.

2.8 Het verleden, het heden en de toekomst van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen

Toen en nu

Met name de bewoners die langer dan 15 jaar in de wijk wonen, zien duidelijke verschillen tussen toen en nu als het gaat om de kwaliteit en de aanwezigheid van collectieve openbare voorzieningen. Merel en Han vinden bijvoorbeeld dat de groenvoorzieningen vroeger beter werden onderhouden. Maar nu is er meer zwerfvuil en wordt er minder gemaaid.

Verder geven bewoners van Kogerveld aan dat er vroeger een buurthuis was dat beheerd werd door een welzijnsstichting. Na het faillissement van deze organisatie heeft een geïnterviewde samen met andere buurtbewoners het buurthuis geprobeerd overeind te houden, helaas zonder succes. Nu worden bewonersactiviteiten gehouden op diverse locaties zoals "Het Element", "Odd Fellows", en de "Buurtkamer Hofwijk". Andere wijkvoorzieningen die de bewoners nu missen zijn bijvoorbeeld een geldautomaat, een bakkerij en een slagerij.

Volgens Merel was er vroeger een huiskamer voor ouderen in Hofwijk. Ook Jamila herinnert zich dat er eerst activiteiten waren voor ouderen. Ze weet niet waarom deze er niet meer zijn. Dat vindt ze wel jammer voor deze groep. Merel vertelt dat er nu alleen een huiskamer is in Kogerveld. Jamila merkt verder op dat andere activiteiten bij de Buurtkamer in Hofwijk ook zijn verdwenen. Ze denkt bijvoorbeeld aan de buurtmaaltijd en naailes. Merel meldt verder dat de buurtmaaltijd is verdwenen doordat de keuken in verband met brandveiligheid is weggehaald. Op de vraag of bewoners over de verdwijning van activiteiten hebben geklaagd, antwoordt Merel dat de buurtbewoners niet het type mensen is dat protesteert. Zij hebben het gewoon geaccepteerd. Jamila zegt dat mensen die uit het buitenland komen mogelijk niet weten dat ze daar bezwaar tegen kunnen maken. *"Ze weten niet dat ze rechten hebben om te vragen.... Als [de organisatoren] zeggen: "Deze week niet", dan zegt niemand "Waarom?" Het is stil. Maar Nederlandse mensen vragen: "Waarom? Wat is er aan de hand?"*

Daarnaast vertelt Merel dat een plek voor jongeren er nooit is geweest. Dat zou er volgens haar wel moeten zijn, een plek waar jongeren elkaar leren kennen, bij elkaar kunnen komen en samen gamen. De afwezigheid hiervan zorgt alleen maar voor problemen met hangjongeren, vindt ze. Han denkt dat de jongeren hun huis niet meer uitkomen en dat ze alleen maar aan het gamen zijn.

De toekomst

Merel hoopt dat het aantal voorzieningen en hun aanbod in de wijk de komende vijf jaar zal verbeteren, want er komen alleen maar meer mensen in de wijk wonen. Zij vindt daarom dat er meer voorzieningen moeten komen zoals huisartsenpraktijken. *"Ik merk gewoon dat er in Zaanstad weinig voor ouderen is, net zoals dat er weinig voor jongeren*

is. *Die groepen worden eigenlijk allebei een beetje buitengesloten*", aldus Merel. Sjors denkt dat er in de toekomst meer voorzieningen zullen bijkomen voor ouderen. Er komt bijvoorbeeld een huiskamer voor ouderen in de Boerejonkerbuurt, met hulp van het wijkzorgcentrum Pennemes. Mogelijk komt er ook een zwembad in de wijk. Dat vindt hij positieve ontwikkelingen. Jamila hoopt dat er in de toekomst een buurthuis is en dat er meer vrouwenactiviteiten zijn. *"Tegenwoordig is het allemaal bezuinigen, bezuinigen"*, zegt ze.

2.9 Belangrijkste indrukken

Alle geïnterviewden onderschrijven het belang van een buurthuis, een bibliotheek en laagdrempelige speel-, sport- en groenvoorzieningen voor wijkbewoners. Het zijn plekken waar mensen elkaar ontmoeten, waar informatie wordt uitgewisseld en waar mensen aan zelfontplooiing kunnen doen. Ruim de helft van de geïnterviewden is deels tevreden en deels ontevreden over de voorzieningen die in hun wijk aanwezig zijn. Aan de ene kant zijn ze tevreden over het geheel aan collectieve voorzieningen omdat het er wel veel zijn. Tegelijkertijd zijn ze ontevreden omdat deze voorzieningen slecht worden onderhouden, of dat het aanbod beter kan (bijv. speelplekken meer laten aansluiten bij de leefwereld van kinderen).

Het ontbreken van een buurthuis en van een bibliotheek in Kogerveldwijk heeft ervoor gezorgd dat de bewoners die zich inzetten voor hun wijk, alternatieven hebben bedacht om iets te doen voor de ontplooiing van hun medeburgers. Denk bijvoorbeeld aan het organiseren van pop-upachtige activiteiten om elkaar te ontmoeten of om kennis op te doen. Een ander voorbeeld is de opzet van een informatiewebsite voor buurtbewoners. Daarnaast heeft een bewoner zich, op eigen initiatief, opgeworpen als een soort 'buurtcoach' of als aanspreekpunt, door tijdens haar wandelingen met de hond informatie over te dragen aan anderen die met vragen zitten. De geïnterviewde bewoners proberen dus als het ware het gebrek aan deze publieke voorzieningen te compenseren middels deze oplossingen. Compensatiestrategieën zagen we ook in ons onderzoek onder professionals (Huwaë et al., 2023). Ondanks dat professionals kampen met onvoldoende middelen (ruimtegebrek, onvoldoende personeel), hebben zij strategieën ontwikkeld (timemanagement, rantsoenering, triage) om hun werk alsnog te kunnen uitvoeren en kansenongelijkheid te verminderen.

Gevoelsmatige indrukken die bezoekers hebben van collectieve voorzieningen kunnen een rol kunnen spelen in hun gebruik van deze voorzieningen (Peterson, 2023). Dit zien we ook in de gesprekken terug. Zo kan bijvoorbeeld voor de ene persoon de aanwezigheid van rustige plekken in de bibliotheek ervoor zorgen dat deze persoon het prettig vindt om er te zijn. Voor een ander kan de fysieke onzichtbaarheid van de bibliotheek vanuit de straatkant het tegenovergestelde oproepen. Als het gaat om buurthuisachtige voorzieningen, dan lijken de bezoekers zich wel op hun gemak te voelen, maar niet genoeg om dat 'thuisgevoel' te hebben, omdat een vaste buurthuisplek ontbreekt.

Tot slot valt het op dat bijna alle geïnterviewden het belangrijk vinden dat er voor jongeren ook een plek gecreëerd wordt waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan hun persoonlijke ontplooiing kunnen werken. Op dit moment ontbreekt er een voorziening en lijkt er weinig aandacht te zijn voor hen. De bewoners denken dat jongeren hierdoor naar andere wijken trekken voor ontspanning, of dat ze binnen blijven of dat ze in de buurt gaan rondhangen en overlast veroorzaken.

3. Osdorp-Midden in Amsterdam

3.1 Introductie Osdorp-Midden

Osdorp-Midden heeft 15.480 inwoners (Alle Cijfers, 2023b; CBS, 2024b). Meer dan de helft (55%) bestaat uit volwassenen en ouderen tussen 25 en 65 jaar, 19% is tussen 0 en 15 jaar, 14% is tussen 15 en 25 jaar, en 12% is 65-plusser. Het gemiddelde brutojaarinkomen per inwoner in Osdorp-Midden is €24.020 (Alle Cijfers, 2023b). Het merendeel van de inwoners heeft een middelbare opleiding (37%) of een lage opleiding (37%). Inwoners met een hoog opleidingsniveau vormen een minderheid (26%).

In Osdorp-Midden is slechts 19% van de inwoners van Nederlandse komaf (ibid.). De rest van de inwoners (81%) heeft een migratieachtergrond. Het zijn vooral inwoners die van de volgende herkomstlanden komen: Marokko (34%); Turkije (20%); Westerse landen in Europa, Noord-Amerika en Azië, zoals Oceanië, Indonesië en Japan (18%); Suriname (9%); de Antillen (1%); de rest is afkomstig uit overige niet-westerse landen in bijvoorbeeld Afrika en Latijns-Amerika (18%).

Osdorp-Midden kent 4 buurten (Alle Cijfers, 2023b): Osdorp-Midden Noord (Reimerswaalbuurt/Borrendammebuurt), Osdorp-Midden Zuid (Botteskerkpark), Zuidwestkwadrant Osdorp-Noord (Stadspark Osdorp), en Zuidwestkwadrant Osdorp-Zuid (Jan van Zutphenplantsoen).

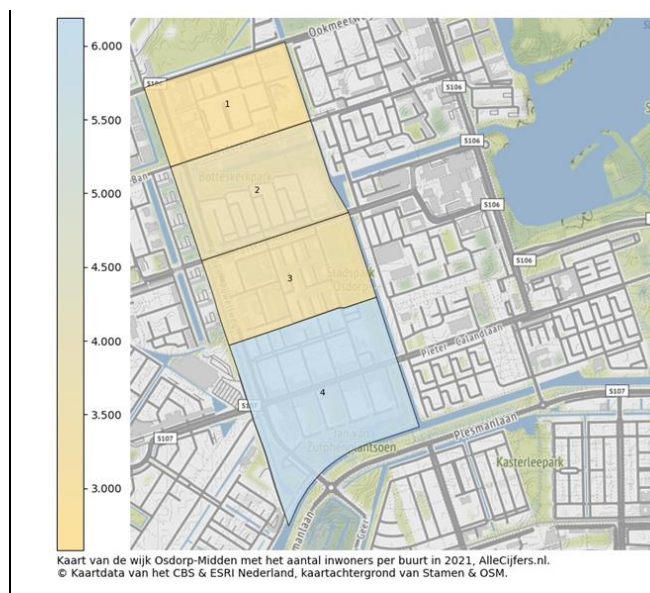

Foto: Osdorp-Midden Noord (cel 1), Osdorp-Midden Zuid (cel 2), Zuidwestkwadrant Osdorp-Noord (cel 3), en Zuidwestkwadrant Osdorp-Zuid (cel 4).

Osdorp-Midden maakt deel uit van het stadsdeel 'Nieuw-West', en valt onder de wijk 'Osdorp-West' (nieuwwest.amsterdam.nl). Osdorp-Midden wordt omgeven door de buurten 'de Punt', 'Wildemanbuurt' en omstreken, Osdorpplein en omstreken, en door de wijk 'De Aker'.

3.1.1 Introductie geïnterviewden uit Osdorp-Midden

In Osdorp-Midden werden gesprekken gevoerd met 6 bewoners met een Nederlandse achtergrond en 5 bewoners met een migratieachtergrond. De leeftijd van de geïnterviewden ligt tussen de 22 jaar en 92 jaar. Een ruime meerderheid van de geïnterviewden woont 10 jaar of langer in Osdorp-Midden. De geïnterviewden wonen in een van de volgende buurten (zie kaart van Osdorp-Midden): Reimerswaal/Borrendammebuurt (cel 1), Botteskerkbuurt (cel 2), Zuidwestkwadrant-Noord (cel 3) en Zuidwestkwadrant-Zuid (cel 4).

De meeste geïnterviewden (7) zijn actief in de wijk, bijvoorbeeld als lid van een bewonerscommissie of vereniging, als vrijwilliger bij een buurtvoorziening, als medeorganisator van buurtactiviteiten, of doen als deelnemer mee aan diverse buurtactiviteiten. De overige geïnterviewden (4) doen niet mee aan activiteiten in de wijk omdat ze daar geen behoefte aan hebben of er geen tijd voor hebben.

3.1.2 De wijk en de buurt vanuit de beleving van bewoners

De wijk Osdorp-Midden

Als er naar de indruk van de wijk wordt gevraagd, benoemt een aantal bewoners zowel positieve als negatieve punten. Deze punten hebben vooral betrekking op de levendigheid en de bevolkingssamenstelling van de wijk. De antwoorden van Adam lijken wat dit betreft typerend. Wat er volgens hem zo mooi aan de buurt is, is dat er veel geïnvesteerd is qua voorzieningen. Hij denkt aan SportCity, de Basic-Fit, aan moskeeën en kerken. Ook vindt hij het goed dat er wordt geïnvesteerd in nieuwbouw en dat er ook duurdere woningen komen. *“Daardoor zie je ook een andere, witte populatie komen. Dat mengt wel goed, want Osdorp was van zichzelf al heel erg multicultureel. Het is alleen maar mooi dat je die menging hebt”*. Interessant om hier te vermelden is dat de gemeente Amsterdam tot 2030 ongeveer 1500 woningen wil toevoegen aan het Osdorpplein en in de Reimerswaalbuurt (Van Zelm & Oude Ophuis, 2022). Aan de Osdorper Ban (Botteskerkbuurt) is in 2022 gestart met de bouw van 189 nieuwe woningen (typischtuinstad.nl). Daar komen eengezinswoningen, maisonnettes en appartementen, in zowel koop als huur. Minder mooi vindt Adam de overlast in de omgeving van Tussen Meer, vooral in de zomermaanden. Zoals hij zegt:

“Je hebt dus in de zomermaanden dat er heel veel wordt gereden, maar allemaal van die patserauto's en motoren. Je merkt dat het in de avond wat minder is en dan krijg je daar jongelui die gewoon in groepsverband daar zijn. Soms heb je geen last van ze, soms zijn ze heel treiterig. Hetzelfde geldt ook voor de kermis. We hebben twee keer per jaar de kermis in Osdorp. De afgelopen keer is dat echt helemaal fout gegaan” (Adam).

Net als Adam noemt Omar de overlast van bewoners die met hun auto's, soms met lawaai, rond paraderen in de wijk. Hij voegt hieraan toe dat hij het goed vindt dat de wijk is teruggegaan naar de essentie van Westelijke Tuinsteden. Er zijn meer groenvoorzieningen en meer speelplekken. Osdorp-Midden is een levendige wijk met veel kinderen en horecagelegenheden.

Een geïnterviewde benadrukt meer de negatieve aspecten van de gemengde bevolkingssamenstelling in de wijk. Zij vindt het niet meer prettig wonen in Osdorp-Midden omdat er te veel mensen uit andere culturen op een hoop wonen. *“Die worden niet ingelicht over hoe het er in Nederland aan toegaat. Die houden zodoende geen of nauwelijks rekening met andere mensen. Dat maakt het niet plezieriger”*. Het verhaal van Emir sluit hierop aan. Hij vertelt dat een groot deel van de Nederlanders vertrokken is uit de wijk. Hij denkt dat de oudere generatie Nederlanders er nog woont maar dat jonge Nederlandse gezinnen zijn vertrokken. *“Wat is er overgebleven, wat is in plaats daarvan gekomen? Dat zijn de 'allochtonen'.... Osdorp is een wijk voor Marokkaanse, Turkse en Surinaamse allochtonen geworden”*. Deze ontwikkeling van gettovorming, zoals hij het noemt, in Osdorp-Midden maar ook in andere wijken vindt hij een kwalijke zaak. *“Zo heb je in Amsterdam-Zuidoost Afrikanen wonen, in Nieuw-West zie je de Marokkaanse en de Turkse gemeenschap. En als je naar Noord gaat, zie je dat minder”*. Hij vindt dat wijken beter gemixt moeten worden qua bevolkingssamenstelling. Als je mensen meer met elkaar mixt, dan kunnen ze elkaar positief beïnvloeden.

“Er moet geen groot verschil tussen rijk en arm zijn in de wijk. Mensen van verschillende nationaliteiten kunnen elkaar zeker helpen. Zolang je een goed hart hebt, kun je elkaars talen leren. Dat gebeurt ook. Er zijn zulke mooie culturen waar je mee samen kunt leven. Amsterdam staat bekend om de gastvrijheid, open mind. Dat zit een beetje verscholen in het centrum en Oud-Zuid. Dat kan men verspreiden naar de hele stad. Nu heb je Osdorp, daar komen alleen die Marokkaanse jongeren bij elkaar en die gaan anders het leven in...en dan krijg je racisme en discriminatie, vooroordelen” (Emir).

De buurten

Voor Nico is het fijn vertoeven in Reimerswaal/Borrendammebuurt omdat de aanwezigheid van openbare voorzieningen aansluit bij zijn wensen. Hij doelt bijvoorbeeld op de ondergrondse afvalcontainers die op loopafstand van zijn huis staan. Af en toe is er wel geluidsoverlast, zoals laatst tijdens de kermis in 2022. Toen braken er rellen uit door de jeugd. Dat was toen ook op het nieuws. Dan is het gewoon binnenblijven en wachten tot het voorbij is, vertelt hij. Persoonlijk heeft hij niet echt last van jongeren als ze bij elkaar zitten in het Botteskerkpark en hij dan met zijn hond daar loopt. Dorien vertelt dat ze in deze buurt weleens te maken heeft gehad met geluidsoverlast. Zo was er een buurman die midden in de nacht in zijn garage bezig was en lawaai maakte. Verder vindt ze dat er veel huisvuil op straat ligt op tijden dat het er niet zou mogen staan. Wat betreft sociaal contact groeten de meeste burens elkaar wel, *“maar er zijn ook burens van wie het waarschijnlijk van het humeur afhangt, of zij wel of niet groeten. Daar heb ik moeite mee. Je voelt je niet gezien, dat is niet prettig”*. Zij speelt met de gedachte om te verhuizen, maar ze weet niet waar ze dan terechtkomt, hoe de bevolkingssamenstelling in de nieuwe buurt is en hoe de buurt zich dan zou ontwikkelen.

Volgens Glenn die in Botteskerkbuurt woont, zijn er veel mensen met een migratieachtergrond. Hij vindt het een rustige buurt. Verder heeft hij contact met bewoners

die hij buiten tegenkomt. Hij groet ze en maakt een praatje met hen. Van overlast heeft hij geen last. *“Niet van jongeren, niet van burens, niet van kinderen en niet van de buurt. Alles wordt netjes opgeruimd en het trappenhuis wordt één keer per week schoongemaakt. Dus ik heb nergens last van”*. Ook Frank vindt het een prettige buurt. Hij is tevreden over zijn woning, over zijn straat en over zijn burens. Wel heeft hij weleens overlast van hangjongeren, schiet- en vechtpartijen.

Omar vindt het aangenaam wonen in Zuidwestkwadrant-Noord vanwege de aanwezigheid van voorzieningen zoals de moskee en speel- en sportfaciliteiten en groenvoorzieningen. Wel stoort hij zich soms aan zwerfafval dat vooral tussen de omheinde gemeenschappelijke tuinen ligt, en aan bewoners die zich niet altijd aan de grofvuilophaaldagen houden.

Foto van WH: Zwerfvuil in een corporatietuin

“Mensen gooien het op de hoek van de straat. Vaak wel op de juiste plek. Er staat: ‘Grofvuilophaaldag vrijdag’. Op zondag wordt het buiten op straat gegooid en dan zit je er de hele week tegenaan te kijken. Dat is storend”. Xander omschrijft Zuidwestkwadrant-Noord als een buurt met veel variaties qua cultuur. Hij komt veel laagopgeleiden en weinig hoogopgeleiden tegen. Laatstgenoemden blijven volgens hem vooral thuis en kunnen veel zaken zelf regelen. Een voordeel van deze buurt is dat er veel ruimte is op straat, zoals brede trottoirs en groenstroken. Wel ziet hij nog zwerfvuil liggen. Sunita, die in deze buurt woont, heeft ook last van zwerfvuil bij de vuilcontainers. *“Ik zit in mijn keuken en ik kijk naar die containers. Daar zitten we 's morgens te ontbijten. Er zijn zo veel prullenbakken en soms gooien die kinderen toch het vuil op straat. Alles komt dan bij ons in de hoek waaien.... Dat stuit me soms tegen de borst”*. Emir vindt het niet veilig wonen in zijn buurt. Sinds hij er woont, heeft hij last van criminaliteit zoals autodiefstal en inbraak. In zijn woning is ook ooit ingebroken. Verder ziet hij ook drugsgebruik in het trapportaal van zijn flat. Hij overweegt dan ook om te verhuizen naar een andere wijk. *“Als je merkt dat er schietpartijen en steekpartijen in je directe omgeving gebeuren, dan vrees je voor je eigen veiligheid”*. Hij vreest ook voor hoe zijn kinderen opgroeien in de buurt. *“Dat gedeelte waar ik in Osdorp zit, dat zal het slechtste punt kunnen zijn”*.

Sieneke woont in een flat in de buurt Zuidwestkwadrant-Zuid. Ze vindt het er prettig wonen. Op de begane grond en naast de flat zijn er faciliteiten om te fitnesssen of om met anderen samen dingen te doen. Verder is er veel groen in haar buurt. Op een enkele keer na heeft zij geen last van geluidsoverlast of jongerenoverlast.

3.2 De tevredenheid van bewoners over het voorzieningenniveau

Aan de bewoners is gevraagd om aan te geven in hoeverre zij tevreden zijn met de totale aanwezigheid van collectieve voorzieningen in hun buurt. De geïnterviewden konden dit doen aan de hand van een 5-puntstevredenheidsschaal, waarbij '1' staat voor 'zeer ontevreden' en '5' staat voor 'zeer tevreden'.

Een bewoner geeft een '2', (ontevreden) omdat er nog niet voldoende geïnvesteerd is in de kwaliteit en in de aanwezigheid van respectievelijk groenvoorzieningen, buurtvoorzieningen voor ouderen, een sociaal wijkteam en een jongerencentrum. Een andere bewoner geeft een '3' (ontevreden/tevreden) vanwege het totale aanbod van voorzieningen. Volgens haar is er wat ze nodig heeft, zoals een dokter, een fysiotherapeut en locaties waar activiteiten voor ouderen worden georganiseerd.

Drie bewoners, waaronder Sienke en Adam, geven de aanwezigheid van voorzieningen een '3,5'. Voor Sienke voldoen de voorzieningen aan haar behoeften. Adam vindt de laagdrempelige openbare sportvoorzieningen toegankelijk omdat ze gratis en zichtbaar zijn voor de bewoners. Verder zijn volgens hem de voorzieningen in Osdorp-Midden beter dan in Zuidoost, maar het kan beter. Hiermee bedoelt hij dat voorzieningen ervoor moeten zorgen dat het voor mensen die het moeilijk vinden om ernaartoe te gaan, die eerste stap makkelijker te maken is. *"Je merkt toch wel dat het nog steeds dezelfde mensen zijn die de voorzieningen begrijpen. Dat zijn dan mensen die het al hebben ontdekt of voor zichzelf de keuze hebben gemaakt dat ze het belangrijk vinden"*. Adam vraagt zich af hoe professionals ervoor kunnen zorgen dat hun voorziening een plek is waar iedereen het gevoel krijgt dat ze erheen kunnen en naartoe willen. Als de voorzieningen de bewoners meer enthousiast kunnen maken, dan zou hij een '4' (tevreden) geven, net als twee andere bewoners, waaronder Frank. Voor Frank zijn de voorzieningen die hij nodig heeft er in de wijk en ze zijn voor hem ook allemaal te bereiken. *"...ik heb eigenlijk nog nooit ergens iets gemist bij ons in de wijk"*. Net als Adam vindt hij dat er wel ruimte is voor verbetering. Daarom geeft het voorzieningenniveau geen '5' (zeer tevreden).

Wie wel een '5' geven, zijn Nico en Glenn. Beiden zijn dik tevreden over de voorzieningen in de buurt. *"We hebben bijna alles hier in de buurt. Ik kom niks tekort. Alleen hebben we geen sportcentrum, alleen maar het Cruyff Court en ook bijvoorbeeld sportscholen hebben wij wel hier in de buurt"*, aldus Glenn. Nico is met name tevreden over de ondergrondse opslag van afval. *"Het feit dat er in mijn optiek heel veel ondergrondse containers zijn en dat het grofvuil één keer in de week wordt afgehaald, is voor ons een gigantisch pluspunt geweest"*. Dat was namelijk niet het geval in zijn vorige woonplaats. *"Het feit dat je het [afval] hier gewoon in een paar seconden weg kunt brengen, is super....Het verbetert gewoon je leven heel erg"*. De ondergrondse container waar Nico het over heeft, staat op enkele meters van zijn huis.¹

3.3 Afwezigheid van bibliotheek en huis van de wijk; aanwezigheid van speel-, sport- en groenvoorzieningen

Alle geïnterviewden weten dat de dichtstbijzijnde bibliotheek voor bewoners uit Osdorp-Midden gevestigd is in het winkelcentrum Osdorpplein. Sommigen vertellen dat de wijk geen officieel buurthuis of huis van de wijk heeft. De nabijgelegen huizen van de wijk die

¹ Bij twee geïnterviewden is niet naar hun tevredenheid gevraagd vanwege tijdgebrek.

de geïnterviewden noemen zijn huis van de wijk De Aker en huis van de wijk De Punt. Een bewoner vertelt dat het huis van de wijk 't Blommetje nu tijdelijk in de Stadsboerderij zit in verband met de bouw van een nieuw pand. Verder geeft een aantal geïnterviewden aan dat er locaties zijn in de wijk waar buurtactiviteiten georganiseerd worden zoals Vrouw en Vaart (een ontwikkelingscentrum voor en door vrouwen in Nieuw-West), De Opgang (een protestantse kerk), het Leo Polakhuis (een verpleeghuis), De Drie Wachters (centrum voor mensen met (zeer) ernstige meervoudige beperkingen en mensen met een matige verstandelijke beperking), Daadkr8 (een centrum voor mannen in Nieuw-West) en De Serre (buurtcentrum). In Osdorp-Midden zijn er volgens de geïnterviewden veel speelplekken in diverse buurten. Waar Glenn woont is er bijvoorbeeld één voor en één achter zijn flat. Verder zijn er op diverse locaties sportvoorzieningen zoals een voetbalkooi op het Louis de Visserplein, het Johan Cruyffcourt in het Botteskerkpark, en zijn er calisthenicstoestellen te vinden in het Stadspark Osdorp. Nico maakt bijvoorbeeld weleens gebruik van deze toestellen. In en rondom Osdorp-Midden zijn veel groenvoorzieningen te vinden, zoals de twee eerdergenoemde parken en de aangrenzende Sloterpark en de Sloterplas. Voor Nico, die een hond heeft, zijn deze voorzieningen ideaal, en Sieneke maakt graag wandelingen in bijvoorbeeld het Sloterpark.

Foto: Stadsboerderij Osdorp

3.4 Het belang van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen voor de ontplooiing van bewoners

Het belang van een bibliotheek

Een aantal geïnterviewden geeft aan dat de bibliotheek belangrijk is voor de persoonlijke ontwikkeling van jong en oud. Frank vindt bijvoorbeeld dat voor kinderen met een taalachterstand het belangrijk is dat ze boeken lezen. Daarnaast kunnen kinderen er

studeren, vertellen Omar en Adam. Adam legt uit waarom de bibliotheek belangrijk is voor mensen die een werkplek of studeerplek zoeken:

“Het is voor veel jongere kinderen, maar ook mensen die thuis geen rust kunnen vinden als ze moeten studeren of werken, toch wel de openbare plek waar je gewoon naartoe kunt lopen en je ding kunt doen. In het kader van kansengelijkheid is het gewoon heel erg onmisbaar. Als dat weg zou vallen, dan betekent dat dat je uit bent op andere plekken. Misschien moet je dan bij de Coffee Company gaan zitten. Daar moet je verplicht om het halfuur koffie bestellen. Of je bent aangewezen op thuis, waar je broertje of zusje de hele dag aan het spelen is. Als [de bibliotheek] wegvalt dan zie ik gelijk voor me dat dit voor een specifiek type mensen, die dat echt nodig hebben, er geen echte alternatieven zijn” (Adam).

Verder kunnen volgens Sunita volwassenen bij de bibliotheek computerlessen volgen en allerlei informatie opvragen. *“De bibliotheek is eigenlijk een baken voor de gemeenschap.... Als je je meer wilt ontwikkelen en je wilt meer dingen weten, waar ga je dan heen? Dan ga je naar de bibliotheek om dat boek te zoeken”*. Voor Adam, die momenteel studeert aan een universiteit, heeft de bibliotheek een belangrijke rol gespeeld in zijn persoonlijke ontwikkeling:

“Het heeft mij echt gevormd. Ik kom zelf uit een omgeving waarbij mijn ouders allebei laagopgeleid zijn. Dus ik had meerdere uitdagingen thuis. Maar gelukkig brachten ze me wel naar de bieb en heb ik ook gewoon kennis kunnen maken met de bieb... Soms zit ik ook echt na te denken over wat als de bieb er niet was geweest. Dat het gewoon helemaal niet bestond. Hoe had ik me als mens gevormd? Want juist omdat ik zo veel ben gaan lezen, word je daarin gewoon gevormd in hoe je denkt en hoe je kijkt naar de wereld. Ook in je persoonlijke ontwikkeling. Dus het is echt megabelangrijk” (Adam).

Volgens drie bewoners is de bibliotheek ook belangrijk omdat deze de wijkbewoners een plek biedt waar ze onder de mensen kunnen zijn, waar ze even los kunnen komen van thuis. Glenn gaat bijvoorbeeld naar de bibliotheek om zich te ontspannen en om tussen de mensen te zitten. Dan voelt hij zich ook niet eenzaam.

Het belang van een buurthuis

Een buurthuis is voor veel geïnterviewden vooral een plek waar wijkbewoners samenkomen. Daar kunnen ze samen ontspannende dingen doen zoals naar een voetbalwedstrijd kijken, of aan hun persoonlijke ontwikkeling werken middels een taal cursus of huiswerkbegeleiding.

Daarnaast is een buurthuis van belang omdat het eenzaamheid tegengaat. *“Ik denk dat het belangrijk is dat mensen hun deur uit komen en anderen ontmoeten, en niet alleen in hun eigen coconnetje blijven zitten. Dat je eruit stapt en contacten hebt”*, vertelt Sieneke. Een buurthuis biedt bewoners ook een plek om hun stress te verminderen, vindt Debby. *“Je ontmoet elkaar en dat is echt goed, want mensen moeten elkaar leren kennen en moeten hun verhaal kwijt kunnen. Want er is zo veel stress en onmacht en als je daarover kan praten, scheelt het al heel veel. Dus dat is echt wel belangrijk”*.

Behalve kennis of vaardigheden opdoen, eenzaamheid en stress tegengaan, kan een buurthuis bijdragen aan het bieden van een veilige setting voor bewoners en aan het creëren van een groepsgevoel, vindt Omar.

Tot slot vindt een aantal geïnterviewden een buurthuis belangrijk omdat bewoners daar terecht kunnen voor vragen of voor doorverwijzing, hetzij via professionals of via andere bewoners. *“Dat je daar te horen krijgt dat je bij de bieb informatie kunt vinden over belastingaangifte. Ik geloof er heel erg in dat dit soort voorzieningen dus eigenlijk altijd een voorbode is om mensen te sturen naar andere plekken die ook heel nuttig zijn”*, aldus Adam.

Het belang van speel-, sport- en groenvoorzieningen

Alle geïnterviewden vinden deze categorie van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen belangrijk. Voor kinderen zijn speelvoorzieningen belangrijk omdat ze daar motorische, en taal- en rekenvaardigheden ontwikkelen, vertelt Debby.

“Uit allerlei onderzoeken blijkt - en dat zie je ook wel als kinderen buiten spelen - dat ze zich motorisch verbeteren. Als ze bijvoorbeeld in een boom mogen klimmen, leren ze te ervaren hoe dat gaat; dat er zwaartekracht is, hoe diep iets is. Dat is dus niet alleen motorisch, maar dat is ook taal- en rekenkundig, omdat ze ruimtelijke begrippen krijgen en taal” (Debby).

Tevens geeft een aantal geïnterviewden aan dat speelvoorzieningen plekken zijn waar kinderen en jongeren vrienden maken, contacten onderhouden en sociale vaardigheden opdoen. Daar kunnen zij hun energie ook kwijt, vindt Sunita. En voor de ouders van jonge kinderen zijn het plekken waar ze andere ouders kunnen ontmoeten. Sunita licht toe: *“We hebben wel die lange stenen bank, waar de ouders met hun vriendinnen kunnen zitten terwijl hun kinderen spelen. Dan kunnen ze kletsen en zitten”*.

Foto: Betonnen zitplek bij een speeltuin in Osdorp-Midden

Net als bij speelvoorzieningen zijn sportvoorzieningen zoals voetbalveldjes belangrijke plekken om sociale contacten te onderhouden, vertellen Adam en Frank. Bovendien

dragen sportplekken bij aan de persoonlijke ontwikkeling van jongeren, vindt Adam. *“...zeker als je het hebt over die voetbalveldjes voor jongeren. Als je daar vriendjes maakt en je begeeft je er heel vaak, dat is ook hoe jij je op een gegeven moment gaat vormen. Voornamelijk ook als je daar met vrienden bent. Het heeft zeker wel een bijdrage”.*

Sportvoorzieningen dragen tevens bij aan de fysieke gezondheid van bewoners, vooral van jongeren, vindt Frank omdat hij het idee heeft dat overgewicht in Amsterdam Nieuw-West onder deze groep schrikbarend is. *“Er wordt gewoon te weinig gesport. Iedereen die wil gaan sporten, moet je toejuichen en faciliteren. Dus dat vind ik belangrijk”.* Ook Glenn en Nico vinden de sportvoorzieningen belangrijk, vooral voor mensen die geen sportabonnement kunnen betalen. *“Kunnen ze er toch nog even wat rekken en strekken, even ontspannen”*, zegt Glenn. Volgens Nico biedt calisthenics een uitkomst voor mensen die een abonnement van Basic-Fit of een andere sportschool niet kunnen betalen.

Als het gaat om groenvoorzieningen, dan genieten sommige geïnterviewden er echt van. Deze voorzieningen nodigen mensen namelijk uit om naar buiten te gaan en meer te bewegen. Sieneke is zo iemand.

“Dat heb ik van jongs af aan. Altijd wilde ik elke dag naar buiten. Ik moest frisse lucht, ik wilde eruit. Als het de hele dag regende, zei ik 's middags rond een uur of vier: 'nou ga ik toch naar buiten', en dan stak ik mijn plu maar op. Ik wilde gewoon even in de buitenlucht lopen. Daar heb ik altijd behoefte aan gehad. Ik vind het heel belangrijk dat er groenvoorzieningen zijn” (Sieneke).

Ook Frank vindt het prettig om in de natuur te zijn. Dit geldt ook voor Nico, die een hond heeft. Bovendien is het volgens Sieneke belangrijk dat er niet alleen huizen zijn maar dat er ook groen is, in verband met het klimaat.

3.5 Ervaren drempels van bewoners in het gebruik van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen; sense of belonging

3.5.1 Drempels bij de bibliotheek, buurtvoorzieningen en speel-, sport- en groenvoorzieningen

Aan de geïnterviewden is gevraagd of ze drempels ervaren in het gebruik van de bibliotheek, een buurthuisachtige voorziening, en speel-, sport- en groenvoorzieningen, of dat ze denken dat andere wijkbewoners er problemen mee hebben.

Bibliotheek

Hoewel alle geïnterviewden het belang van de bibliotheek onderschrijven, maakt een meerderheid van hen (8) zelden of geen gebruik van de openbare bibliotheek omdat ze geen boeken meer leest of de boeken ergens anders haalt. Dat geldt ook voor het vergaren van informatie of het volgen van cursussen die ze zelf via internet, via hun persoonlijke netwerk of via andere instanties vinden. Dat ze zelden of niet naar de bibliotheek toe gaan, heeft niets te maken met eventuele drempels die hen belemmeren om ernaartoe te gaan. De afstand vormt bijvoorbeeld voor hen geen drempel, want de

bibliotheek is dicht bij hun woning. Deze geïnterviewden denken dat voor andere bewoners de afstand ook te doen is, want zij kunnen er ook met de tram en bus komen. Voor de ouderen is het mogelijk wel ver lopen, denkt Sieneke. De overige geïnterviewden die weleens naar de bibliotheek gaan, lijken geen problemen te ervaren die hen belemmeren om ernaartoe te gaan. Om een beter beeld te krijgen van eventuele drempels die bewoners hebben bij de bibliotheek in Osdorp, zijn meer gesprekken met wijkbewoners uit diverse buurten van Osdorp-Midden nodig.

Buurthuisachtige voorzieningen

Ongeveer de helft van de geïnterviewden kan voorzieningen in de wijk noemen die fungeren als een buurthuis waar men terecht kan voor buurtactiviteiten, ongeacht of deze geïnterviewden er ook gebruik van maken of niet. Denk bijvoorbeeld aan De Stadsboerderij, De Drie Wachters en Daadkr8. De geïnterviewden die meedoen aan buurtactiviteiten weten doorgaans wel wat het aanbod is van deze voorzieningen. Voor sommigen die niet of zelden ernaartoe gaan is dit minder het geval. Frank en Nico kennen bijvoorbeeld de Stadsboerderij wel, maar weten niet wat voor activiteiten er georganiseerd worden voor kinderen.

Speel-, sport- en groenvoorzieningen

Als het gaat om de toegankelijkheid of het gebruik van speelvoorzieningen, dan noemt Sunita als drempel het gebrek aan variatie van speeltoestellen op bepaalde locaties, waardoor ze minder vaak worden gebruikt. Sunita, die twee kleinkinderen heeft, herinnert zich nog dat toen deze kinderen nog klein waren, ze altijd met hen naar een verderop gelegen speelplein liep waar meer schommels en een basketbalplek waren, terwijl er vlak voor haar woning ook een speelplein is. Dat deed ze omdat er tegenover haar woning weinig aantrekkelijke speeltoestellen staan. Ze denkt dat daar waar veel toestellen staan kinderen veel meer met elkaar spelen en vrienden maken dan waar er minder toestellen staan. *“Ze maken daar ook andere vrienden en vriendinnetjes.... er [zijn] veel meer kinderen bezig met elkaar, omdat het hele leuke attributen zijn”*.

Foto: Speeltuín in Osdorp-Midden

Wat betreft sportvoorzieningen vindt Emir dat kinderen er onvoldoende gebruik van maken omdat ze meer met de telefoon of computer bezig zijn. Hij vindt dat ze meer met sport bezig moeten zijn en dat ze meer samenhangigheid moeten creëren.

Xander en Debby merken op dat de wijze waarop de groenvoorzieningen in hun buurt zijn aangelegd, bewoners belemmeren in het gebruik ervan. Zo maakt het aangelegde groen bij een speelplek het lastig voor de bewoners om zwerfvuil te verwijderen. Verder zijn er tuinen rondom flatgebouwen met traliehekken omheind (zogenoemde corporatietuinen) waardoor bewoners die naast deze flats wonen er niet in kunnen en alleen door de hekken ernaar kunnen kijken. *“Dat is kijkgroen en geen gebruikgroen meer”*, vindt Debby.

Foto van WH: Zicht van voorbijgangers op een corporatietuin in Osdorp-Midden

3.5.2 Op je gemak voelen bij de bibliotheek, een buurtvoorziening en speel-, sport- en groenvoorzieningen

De mate waarin bewoners zich op hun gemak voelen bij de collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen kan mogelijk een rol spelen in hun gebruik ervan. Aan de geïnterviewden is gevraagd of ze er zich op hun gemak (zouden) voelen als ze ernaartoe (zouden) gaan.

Bibliotheek

De geïnterviewden die niet of nauwelijks (meer) naar de bibliotheek gaan, zouden zich daar overigens wel op hun gemak voelen vanwege de aanwezige faciliteiten en/of de service. *“Je kunt er rustig zitten”*, vertelt Sunita. *“Er is van alles te vinden qua boeken en als je iets niet weet dan helpt een medewerker je”*. Omar heeft er weleens gezeten om te werken. *“Dat vond ik een hele fijne rustgevende plek om te zitten en mijn werk te doen.... Ik vind het heel fijn om tussen de boeken te zitten”*. Verder vertelt Omar dat het personeel vriendelijk, toegankelijk en behulpzaam is. *“Dat maakt het fijn om daar te zijn”*.

Buurthuisachtige voorzieningen

Als het gaat om buurthuisachtige voorzieningen of de activiteiten die daar plaatsvinden, dan lijken de geïnterviewden dit gevoel te associëren met wie de deelnemers zijn van een activiteit, met het interieur, en met de professionele begeleiders.

Zo is er Sieneke die geregeld buurtactiviteiten bijwoont. Zij vindt het fijn om samen met bewoners van andere culturen te gaan eten bij The Beach. Het bevalt haar goed, want daar komt ze met andere mensen aan de praat. *“Het is gezellig, je hebt aanspraak*

Soms komt er een nieuweling bij en dan is iedereen heel open en gezellig, elkaar voorstellen en tutoyeren en dat gaat dan allemaal prima”.

Een andere geïnterviewde echter, die ook weleens buurtactiviteiten bijwoont, voelt zich meer op haar gemak als er meer Nederlanders aanwezig zijn. Zo voelt ze zich meer thuis bij De Opgang dan bij de Stadsboerderij, omdat er bij De Opgang vooral mensen met een Nederlandse achtergrond komen. Ze voelt zich namelijk soms ontheemd als ze veel met mensen praat die de Nederlandse taal niet goed machtig zijn en ze dan gebaren moet gebruiken om duidelijk te maken wat ze bedoelt. *“Ik kan soms niet eens meer behoorlijk Nederlands spreken omdat ik het te weinig doe. Dan voel ik me echt ontheemd hier”.* Het viel de onderzoeker die beide voorzieningen bezocht inderdaad op dat er minder bezoekers met een Nederlandse etnische achtergrond aanwezig waren bij de activiteit Repaircafé bij De Opgang, vergeleken met de activiteit De Groene Kans bij de Stadsboerderij. Het zou interessant zijn om na te gaan of dit ligt aan de aard van de activiteit (buurtmaaltijd, voedselbank) of aan andere factoren.

Foto: Locatie De Groene Kans bij Stadsboerderij Osdorp

Foto: Aanwijzingsbord Repaircafé bij De Opgang

Adam, die zelf niet naar een jongerencentrum gaat omdat hij al lid is van een vereniging en zijn eigen vriendengroep heeft, kan het zich wel voorstellen dat jongeren er zich wel thuis zouden voelen. *“In zo'n jongerencentrum heb je toch wel het gevoel dat je onderdeel bent van een gemeenschap en dat je ertoe doet”.*

Omar, die weleens naar de Jongerenwoonkamer gaat, denkt dat jongeren er zich wel thuis voelen. Dat heeft volgens hem te maken met de inrichting. *“Ik denk dat jongeren eerlijk gezegd over het algemeen niet zo heel veel inrichting nodig hebben. Een bankstel, een paar stoelen, een pooltafel, tafelvoetbal, een scherm, een playstation en je zit al echt heel goed in de buurt. Dat helpt enorm”.* Verder worden de jongeren daar volgens Omar goed ontvangen door de jongerenwerkers. *“Bijna tot aan het broederlijke toe. Dat zij wel mensen om zich heen hebben met wie zij zich kunnen identificeren. Dat helpt”.*

Speel-, sport- en groenvoorzieningen

De geïnterviewden of hun (klein)kinderen die gebruikmaken van de speel-, sport- en groenvoorzieningen, lijken zich over het algemeen wel thuis te voelen in die omgeving. Omar's kinderen, die nog geen 10 jaar zijn, hebben het naar hun zin als ze bij de speelplekken zijn, vooral als de toestellen en de inrichting van de speelplek hen erg aanspreken, zoals een grote glijbaan bij De Kikker.

“Die valt nu goed in de smaak met de veranderingen die het nu heeft doorgemaakt. Met meer groen, een iets veiligere opzet, met minder beton, met veel houtsnippers. Maar toch nog genoeg ruimte om te basketballen of te voetballen” (Omar).

Foto van WH: Speeltuín bij het gebouw De Kikker

3.6 Tekortkomingen van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen; alternatieven

Het ontbreken van een bibliotheek en van een huis van de wijk in Osdorp-Midden lijken de geïnterviewden niet als een tekortkoming te ervaren. De nabijgelegen bibliotheek in het winkelcentrum Osdorpplein is volgens hen makkelijk te bereiken met het openbaar

vervoer en er zijn genoeg alternatieve buurthuisachtige locaties in de wijk waar zijzelf en andere bewoners naartoe kunnen gaan om activiteiten bij te wonen.

Wel lijkt het ontbreken van een jongerenvoorziening in Osdorp-Midden voor veel geïnterviewden een belangrijke tekortkoming te zijn. Volgens een aantal geïnterviewden leidt dit ertoe dat jongeren buiten in buurten rondhangen. Xander ziet bijvoorbeeld jongeren in de buurt van zijn flat vaak roken en rondhangen. Hij denkt dat ze thuis niet mogen roken. Debby ziet ze ook vaak bij elkaar in de auto zitten. *“Want een andere plek hebben ze niet, dus ze gaan in elkaars auto zitten, ook in de winter”*. Xander denkt dat er thuis gewoon geen ruimte is voor deze jongeren doordat de woningen over het algemeen te klein zijn en dat ze uiteindelijk op straat elkaar ‘opvoeden’. Emir vindt daarom dat voorzieningen die jongeren kunnen helpen met hun ontplooiing zich beter moeten promoten. *“[Jongeren] hebben de nodige opleiding, kennis en steun nodig, en dat komt niet altijd vanuit de ouders. Sommige nationaliteiten kampen gewoon met problemen. Daar heb je een extra steunpunt voor nodig”*. Hij denkt dat religieuze instellingen zoals moskeeën ook een bijdrage kunnen leveren.

Als het gaat om speelvoorzieningen, dan heeft het gebrek aan aantrekkelijke speeltoestellen voor de flat van Sunita ertoe geleid dat ze geregeld met haar kleinkinderen naar een andere verderop gelegen speelplek ging als ze tijd had. En anders bleven de kinderen binnen.

Zak met geld

Aan de respondenten is gevraagd wat ze zouden doen als ze een zak met geld van de gemeente kregen om voorzieningen in de wijk te verbeteren. Sommige bewoners zouden met het geld ontmoetingsactiviteiten organiseren voor ouderen. Dorien, bijvoorbeeld, zou het geld gebruiken om meer contacten met anderen te hebben. *“Ik ben alleen dus het zou mij best uitkomen om wat meer mensen te leren kennen”*. Zij zou het fijn vinden als ze weet bij wie ze terecht kan als haar plotseling iets overkomt. *“Nu is er niemand. Ik zal bij mijn buur van twee hoog wel aankloppen, maar dat is niet afgesproken”*, aldus Dorien.

Ook Sunita zou meer activiteiten willen organiseren voor ouderen omdat er volgens haar veel eenzame ouderen zijn. Frank is het hiermee eens. *“Er is natuurlijk heel veel eenzaamheid in de stad, ook in Osdorp”*. Hij zou dan ook het geld gebruiken voor een buurthuis of opvang voor ouderen zodat...

“... die mensen het huis uit gaan en gewoon met leeftijdsgenoten kunnen zitten, samen een kopje koffie of thee kunnen drinken. En als je dan toch een zak met geld hebt, zet je daar geen vrijwilligers neer, zet je daar gewoon één of twee betaalde krachten neer die het gaan regelen. Desnoods verpacht je het of wat dan ook. Het moet in ieder geval laagdrempelig zijn en goedkoop, zodat ze daar dan naar binnen gaan” (Frank).

Overigens zouden Glenn, Sunita en Xander het geld ook voor een buurthuis gebruiken.

Anderen, zoals Adam en Emir, zouden het geld besteden aan voorzieningen voor jongeren. Als sportliefhebber zou Emir meer de fysieke ontwikkeling van jongeren willen bevorderen door hun sportactiviteiten en een gezonde leefstijl aan te bieden. Adam zou allereerst de speel- en sportvoorzieningen meer laten aansluiten op de wensen van meisjes en personen die zich niet identificeren als jongens. Verder zou Adam het liefst

een debatclub willen oprichten bij de bibliotheek. *“Ik denk dat zo iets van waarde zou zijn in Osdorp, waar heel veel maatschappelijke, politieke thema's open en vrij worden besproken. Ik denk dat de bieb daarin een hele mooie plek zou kunnen zijn”.*

Nico en Omar denken meer aan de openbare ruimte in de wijk. Zo zou Nico het geld gebruiken om meer bankjes neer te zetten in het Stadspark in plaats van die betonnen zitplekken. *“Gezien hoeveel ouderen er zijn, lijkt me dat wel heel belangrijk”.* Daarnaast zou hij verlichting willen hebben in het Botteskerkpark dat tussen grote gebouwen ligt.

“Daar is het gewoon heel erg donker. En misschien is dat de reden waarom sommige mensen zich er onveilig voelen, omdat er dan jongeren of tieners lekker babbelen.... Misschien dat ze dat niet vertrouwen. Maar als er verlichting is, dan voelt het een heel stuk prettiger want zeker in de winter is het gewoon heel erg donker en luguber eigenlijk.... Soms moet ik gewoon de flashlight op mijn telefoon aanzetten, omdat ik gewoon geen idee heb of ik nou rechtdoor over het pad aan het lopen ben of niet als er sneeuw ligt. Dat is niet oké” (Nico).

Omar zou het geld gebruiken om mensen meer bij elkaar te brengen door bijvoorbeeld meer groenvoorzieningen te plaatsen. Hij legt uit waarom.

“Waarom zeg ik dat? We leven in een stedelijke omgeving met heel veel hoge flatgebouwen. Het is niet de mooiste wijk om te zien want je kijkt naar heel veel beton. Dus om jezelf ook beter te voelen in die wijk is vaak meer groen nodig. Mensen voelen zich ook gewoon beter door groen. Dus daar zou ik dan in investeren. Daar geloof ik dan in” (Omar).

3.7 Visie van bewoners op de relatie tussen voorzieningen en behoeften

Ofschoon er geen formeel buurthuis of huis van de wijk is in Osdorp-Midden, weten geïnterviewden een redelijk aantal buurthuisachtige voorzieningen (bijv. De Drie Wachters, Daadkr8) te benoemen die door sommigen ook worden bezocht. Sieneke en Dorien, die sommige activiteiten van deze voorzieningen bijwonen, vinden evenwel dat het aanbod nog niet helemaal aan hun behoeften voldoet. Sieneke, die regelmatig deelneemt aan diverse buurtactiviteiten, zou ook willen deelnemen aan informatieve bewonersactiviteiten zoals bijvoorbeeld een lezing om kennis op te doen over een thema of actualiteit dan alleen maar gezellig samen zijn. Die wens deelt Dorien. Ze mist activiteiten met mensen die haar interesses delen. Gelijkgestemden. Deze waarneming van de twee oudere vrouwen geeft de indruk dat, ondanks dat het activiteitsaanbod ogenschijnlijk voldoende is, er toch nog activiteiten ontbreken die aansluiten bij andere wensen van ouderen zoals Sieneke en Dorien. Xander en Debby lijken aan te geven dat de discrepantie tussen aanbod en vraag mogelijk te maken heeft met het gemeentebestuur ten aanzien van buurthuizen en met de afname van opbouwwerkers. Zo vertelt Xander dat met de opkomst van huizen van de wijk als vervanging voor de buurthuizen er van de bewoners werd verwacht dat ze zelf activiteiten moesten organiseren. *“... het onderscheid was feitelijk: we gaan van aanbodgericht naar vraaggericht. Dat betekent dat als*

bewoners iets vragen, dan kunnen we helpen bij het regelen, maar dan moeten de bewoners het zelf gaan doen". Debby vult aan:

"En dat is niet handig in deze buurt. Een heleboel bewoners heeft niet die mogelijkheden om iets te organiseren. Dus dat was echt wel een verschraving, sowieso ook dat de buurtopbouwwerkers weg zijn...Jammer dat die weg zijn" (Debby).

Verder geven sommige bewoners aan dat hoewel de aanwezigheid van speel-, sport- en groenvoorzieningen toereikend is, deze verbetering nodig hebben. Omar vindt bijvoorbeeld dat er wel meer groen bij de speelplekken mag zijn. *"Het waren eerst echt betonnen bakken. Het is nu veel meer groen dan eerst, dus dat is heel fijn. Is het genoeg? Kan het ook anders? Ik ben geen speeltuinarchitect maar dat zal ongetwijfeld anders en beter kunnen".* Ook Xander is blij dat speelplekken meer 'vergroend' zijn, zoals bijvoorbeeld het speelplein van het gebouw De Kikker, dat eerst geasfalteerd was.

Foto van WH: Speeltuin bij het gebouw De Kikker

Toch is hij nog niet tevreden vanwege het zwerfafval dat tussen de struiken ligt. Het groen had volgens hem meer op een speelse manier aangelegd kunnen worden waar kinderen kunnen spelen. Nu is het lastig om zwerfafval tussen het aangelegde groen op te ruimen. Debby vult aan:

"Als ze het groen anders hadden aangelegd, namelijk natuurspeelgroen - dat kan, er zijn hele nieuwe ontwikkelingen die al helemaal niet meer nieuw zijn - dan hadden de kinderen ook in het groen kunnen spelen en had je ook makkelijker het vuil daar weg kunnen halen. Desnoods met de kinderen. Je hebt een andere manier van spelen. En natuurlijk kun je ook toestellen doen, als je dat nog wilt, want daar is die ruimte voor" (Debby).

Foto van WH: Speelgroen bij De Kikker

Het aanleggen van het groen zodanig dat kinderen er kunnen spelen is ook beter voor de motoriek van het kind, vindt zij. Verder vindt Debby dat de corporatietuinen in haar buurt omheind zijn, waardoor bewoners er niet meer terecht kunnen om bijvoorbeeld anderen te ontmoeten of daar te picknicken.

Sunita zou wat meer kleur in de groenvoorziening willen zien. Ze doelt daarmee op bloesembomen zoals de Japanse sierkers die ze bij de wijk de Aker heeft gezien. Verder was er eerst een jeu-de-boulesveld met banken waar een groep Nederlandse ouderen ging spelen. Die ouderen zijn er niet meer en nu wordt er niets gedaan met die plek. Sunita zou het mooi vinden als ze daar nu mooie bloemen planten.

Foto van WH: Jeu-de-boulesveld

De tekortkomingen van de voorzieningen die de geïnterviewden hierboven noemen, wijzen mogelijk op een vorm van verschrallingsdiscrepantie: ondanks dat er voldoende groenvoorzieningen zijn, ervaren sommige bewoners toch enige vorm van verschralling. Een ander mogelijk voorbeeld van verschrallingsdiscrepantie betreft het verschil tussen de feitelijke aanwezigheid van een voorziening en de subjectieve zichtbaarheid ervan. Zo mist Frank de aanwezigheid, of beter gezegd, de zichtbaarheid van een wijkagent. Hij vindt het namelijk belangrijk dat er een aanspreekpunt is zoals een wijkagent die hij kan benaderen als er overlast is in de buurt. Tot nog toe heeft hij geen wijkagent gezien. Hij weet dat er ook buurtpreventieteams bestaan maar weet niet of de wijk er ook een heeft. Zelf vindt hij dat een wijkagent beter is dan zo'n preventieteam.

“Een preventieteam, dat zijn mensen zonder bevoegdheden of bijna geen bevoegdheden. Die worden niet voor vol aangezien. Wel door mij, maar door de mensen die de problemen veroorzaken niet. Dus ik denk niet dat het heel veel zal toevoegen..... En een wijkagent die kent zijn pappenheimers over het algemeen wel. Die kent waarschijnlijk ook de ouders van de raddraaiers en de gasten die moeilijkheden veroorzaken en ik denk dat dat beter werkt” (Frank).

Een ander voorbeeld zien we bij Emir, die van mening is dat opvoedcursussen voor ouders wellicht bijdragen aan een adequate socialisatie van kinderen en aan minder criminaliteit of jongerenoverlast. Volgens hem zouden er voorzieningen moeten zijn die deze cursussen aanbieden. Nu is het zo dat er in Osdorp-Midden in het gebouw De Kikker een Ouder- en Kindteam aanwezig is dat ouders ondersteuning en hulp bieden bij opvoeden en gezond opgroeien (<https://oktamsterdam.nl/>). Mogelijk is Emir hier niet van op de hoogte.

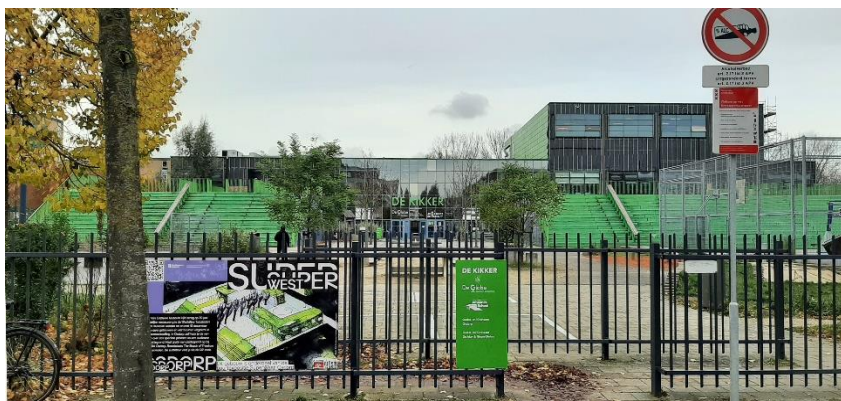

Foto van WH: Het gebouw De Kikker

Adam vraagt zich af in hoeverre sportvoorzieningen rekening houden met behoeften van meisjes of jongens die zich niet als zodanig identificeren. “Niet iedereen houdt van voetbal. Je hebt ook verschillende jongetjes en daarin schiet het wat tekort... volgens mij is dat nog een ouderwetse gedachte: ‘we maken een sportveld want dat vinden de jongens leuk’”. Adam is van mening dat men nog altijd denkt dat meisjes van koken houden en liever binnen bezig zijn. Er moet volgens hem meer ‘out of the box’ worden gedacht: met welke activiteiten krijgen we meiden ook gewoon buiten? “Ik denk dat men daar echt wel een steekje laat vallen. Ik heb begrepen dat je ook daar wel specifiek voor meiden kickboksen hebt en dat soort dingen”. Maar hij denkt dat je daar een abonnement voor moet hebben en dat het een financiële drempel kan zijn voor sommige huishoudens met dochters. Adam ziet wel dat er ook meer meisjes bij het Cruyff Court voetballen maar hij vindt dat er meer outdoorsportvoorzieningen moeten zijn voor hen.

Wat betreft de bibliotheek lijken de geïnterviewden geen ‘gaten’ te zien tussen de aanwezigheid van voorzieningen en de behoeften van bewoners. Dat komt mogelijk doordat de meerderheid (8) zelden of nooit gebruikmaakt van de bibliotheek.

3.8 Het verleden, het heden en de toekomst van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen

Toen en nu

Een aantal geïnterviewden weet te vertellen dat er eerst aan de Osdorper Ban een jongerencentrum “De Hood”, was. Volgens Dorien is dit weggesaneerd. Nu is er volgens de geïnterviewden geen officiële jongerenvoorziening meer in Osdorp-Midden. Wel is er in de nabijgelegen wijk de Punt de Jongerenwoonkamer van Stichting 5713, die volgens Omar goed wordt bezocht door jongeren. Er worden ontmoetingsactiviteiten (samen voetbalwedstrijden kijken), informatieactiviteiten (een vertegenwoordiger van de politie die iets komt vertellen) en sportactiviteiten (kickboksen) georganiseerd. Volgens Omar staat de Jongerenwoonkamer wel bekend onder de doelgroep. De een is beter op de hoogte dan de ander. Voor de jongeren is de afstand mogelijk geen probleem, want tegenwoordig heeft bijna iedereen een fatbike, aldus Omar. Omar vindt het belangrijk dat jongeren ook hun eigen plek hebben,

“Want ook jongeren zullen zich associëren [met andere] ...jongeren, met hun belevingswereld et cetera. Ook zij zullen een plek moeten hebben, denk ik, om bij elkaar te kunnen komen. Om gewoon te chillen, om gewoon slechte grappen uit te wisselen, om even te ontladen. Dat hebben zij ook nodig. Om te tafelvoetballen, weet ik veel, you name it. Of om juist een schop onder hun kont van elkaar te krijgen. Dat heb je gewoon nodig, een wijk heeft dat nodig” (Omar).

Over het ontbreken van een jongerencentrum in Osdorp-Midden denkt Nico dat het goed is als dit er in de toekomst komt, maar dan moeten er wel voldoende activiteiten zijn en voldoende jongeren er gebruik van maken.

Verder vertelt Dorien dat er eerst een buurtentree was op Tussen Meer. Deze voorziening was van de woningbouwvereniging Stadgenoot. “*Dat was een hele leuke plek. Daar kwamen jong en oud. Een goede afspiegeling, dus allochtonen, maar ook autochtonen. Het ging heel leuk met elkaar om. Maar dat is er niet meer*”. Het is nu meer dan vijf jaar geleden dat de buurtentree is verdwenen. Dorien denkt dat dit komt doordat de overheid besloot dat huizen van de wijk in de plaats moesten komen van buurthuizen. “*Iedereen vond het jammer, maar je begint er niets tegen*”. Er werd ook tegen geprotesteerd, maar het mocht niet baten. Ook Xander herinnert zich een buurthuisachtige voorziening in Osdorp-Midden, namelijk “De Ossejan”. Xander vertelt dat De Ossejan er niet meer is omdat de buurthuisfunctie naar een andere buurtlocatie werd verplaatst, namelijk De Serre aan de Pieter Calandlaan. De Serre is nu de thuisbasis van bewonersorganisatie Stichting Eigenwijks. Volgens Xander functioneert deze voorziening niet echt als een buurthuis. “*Ze zeggen ook: ‘pas op, het is hier geen buurthuis. Voor een buurthuis moet je naar De Aker*”.

De toekomst

Een aantal geïnterviewden (6) denkt dat de voorzieningen die er al zijn, zoals bibliotheek, scholen, speel-, sport- en groenvoorzieningen in de komen de vijf jaar wel zullen blijven. Frank is een van hen en licht dit toe.

“Plekken om te sporten, die zijn er. Ik zie dat niet verdwijnen, want ik denk dat het stadsdeel die dingen belangrijk genoeg vindt om daar niet op te bezuinigen. Daar valt ook niets op te bezuinigen. Die dingen zijn er al. De bibliotheek zie ik ook niet snel sluiten. Ik denk dat het op heel veel weerstand zal stuiten” (Frank).

Als het gaat om een buurthuis in Osdorp-Midden, dan denkt hij dat hierop vaak wordt bezuinigd en dat het in de toekomst zou verdwijnen, als het er nu is.

Ook Dorien denkt dat de collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen wel zullen blijven. Wel voorziet ze in de toekomst een verschraling van onderhoud bij deze openbare laagdrempelige voorzieningen. Verder zal volgens haar de begeleiding vanuit de bibliotheek en scholen, en het aanbod vanuit een buurthuis minder worden. Nico denkt dat voorzieningen alleen zullen verdwijnen als ze niet meer door de bewoners worden gebruikt. Vooralsnog heeft Nico er vertrouwen in hoe de gemeente met openbare voorzieningen omgaat. Zijn idee is dat deze voorzieningen *“goed of nog beter worden, tenzij er ineens helemaal nergens meer geld voor is natuurlijk, maar dan zijn er andere problemen”*.

3.9 Belangrijkste indrukken

Alle geïnterviewden omschrijven het belang van de bibliotheek, het buurthuis en speel-, sport- en groenvoorzieningen omdat ze bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van bewoners.

De geïnterviewden die gebruikmaken van deze voorzieningen voelen zich daar ook op hun gemak vanwege de bezoekers die er komen, de service (vriendelijk en behulpzaam personeel bij de bibliotheek), de invulling van de voorzieningen (rustige werkplekken bij de bibliotheek, aantrekkelijke speeltoestellen). De anderen die er geen gebruik van maken, geven overigens aan zich ook op hun gemak te voelen als ze ernaartoe zouden gaan.

Hoewel de respondenten tevreden zijn over de toename van commerciële en religieuze voorzieningen, vinden zij het jammer dat een publieke voorziening als een jongerencentrum ontbreekt.

Over het algemeen ervaren de geïnterviewden geen belemmeringen bij de onderzochte collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen. Wel vinden ze dat deze nog beter kunnen qua aanbod. Denk bijvoorbeeld aan de behoefte van twee oudere vrouwen aan meer informatieve of educatieve activiteiten voor ouderen. Mogelijk heeft dit te maken met het gemeentebestuur, dat ervan uitging dat bewoners meer zelf zouden gaan doen en met de bezuiniging op opbouwwerkers. Zo heeft het Stadsdeel Nieuw-West in het verleden besloten om de focus te verleggen van aanbodgericht naar vraaggericht werken en de eigen kracht van burgers te stimuleren (Van IJendoorn, 2019). De bedoeling was dat wijkbewoners voor een groot deel bepaalden wat er in het huis van de wijk gebeurde. Opbouwwerkers zouden dan bewonersinitiatieven ondersteunen en de verbinding vormen tussen bewoners en organisaties (ibid, p. 11). De constatering door geïnterviewden dat er verschraling is van opbouwwerkers en dat het welzijnsbeleid is veranderd, is een mogelijke verklaring voor het onvoldoende passende aanbod van buurtactiviteiten.

En hoewel objectief beschouwd er geen sprake is van een gebrek aan groenvoorzieningen, lijken sommige bewoners het gevoel te hebben dat deze

voorzieningen in gebreke zijn gebleven. Een voorbeeld is de aanwezigheid van voldoende groenvoorzieningen die qua invulling echter niet aansluiten op de wensen van de bewoners (meer bloemen, meer kleur qua bomen, meer bankjes in plaats van betonnen zitplekken, en meer ruimte om te spelen tussen het groen). Een ander voorbeeld is de aanwezigheid van een Ouder- en Kindteam in de wijk, waar een geïnterviewde niet van op de hoogte lijkt te zijn. Al deze bovengenoemde voorbeelden vragen om meer aandacht voor de behoeften van bewoners en voor de samenstelling en leefbaarheid in de wijk, niet alleen aandacht voor het faciliteren van voorzieningen en wat ze kunnen aanbieden.

4. Conclusies en reflectie

Het doel van het onderzoek van dit rapport is om in kaart te brengen wat de perspectieven en ervaringen van bewoners zijn met betrekking tot collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen. Vervolgens wilden we weten wat deze voorzieningen betekenen voor de kansen van bewoners om zich verder te ontplooiën en zo volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Net als in het vorige onderzoek onder professionals (Huwaë et al., 2023) hebben we ons daarbij gericht op de bibliotheek, op buurthuisachtige voorzieningen en op speel-, sportvoorzieningen in dezelfde twee wijken: Kogerveldwijk in Zaanstad en Osdorp-Midden in Amsterdam. We hebben in dit onderzoek ook gekeken naar groenvoorzieningen omdat dit ook plekken zijn waar bewoners elkaar ontmoeten, informatie uitwisselen en kunnen werken aan hun zelfontplooiing (gezonde leefstijl).

Voor dit onderzoek zijn zes onderzoeksvragen geformuleerd. Deze gingen over 1) de mate van tevredenheid ten aanzien van het totale voorzieningenaanbod, 2) het belang van deze voorzieningen voor de ontplooiing van burgers, 3) de drempels die bewoners mogelijk ervaren bij de onderzochte voorzieningen en 4) hoe ze ermee omgaan, 5) de visie van bewoners ten aanzien van de relatie tussen collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen en de bewonersbehoeften, en 6) over de continuïteit van voorzieningen (verleden, heden, toekomst). Met behulp van halfgestructureerde gesprekken met elf bewoners in elke wijk hebben we de perspectieven van inwoners weten te achterhalen. De bewoners verschilden in leeftijd, etnische achtergrond en woonden in diverse buurten van de onderzochte wijken. We benadrukken dat dit kwalitatieve onderzoek vooral een verkennend karakter heeft vanwege de relatief kleine sample.

Hoe tevreden zijn bewoners over het voorzieningenniveau in hun buurt?

De geïnterviewden konden aan de hand van een 5-puntstevredenheidsschaal aangeven in hoeverre ze tevreden waren over het voorzieningenniveau in hun buurt. In Kogerveldwijk heeft iets meer dan de helft gemengde gevoelens (3): aan de ene kant zijn ze tevreden over het geheel aan collectieve voorzieningen omdat het er wel veel zijn. Tegelijkertijd zijn ze ontevreden omdat deze voorzieningen slecht worden onderhouden, of dat het aanbod beter kan (bijv. speelplekken meer laten aansluiten bij de leefwereld van kinderen). Een persoon is ronduit ontevreden omdat deze het ontbreken van een jongerencentrum als een groot gemis ziet.

In tegenstelling tot de geïnterviewden uit Kogerveldwijk, is iets meer dan de helft uit Osdorp-Midden wel ogenschijnlijk (behoorlijk) tevreden over de totale aanwezigheid van collectieve voorzieningen in hun buurt. Het valt ons op dat vooral de aanwezigheid van commerciële voorzieningen (bijv. Basic-Fit, restaurants) en gemeenschapsvoorzieningen (bijv. moskeeën) gewaardeerd wordt en dat het ontbreken van een huis van de wijk niet of nauwelijks als een groot gemis wordt genoemd. Een mogelijke reden hiervoor is dat er voldoende alternatieve buurthuisachtige voorzieningen zijn in de wijk, zoals De Opgang, De Stadsboerderij en Daadkr8. Verder zijn de geïnterviewden tevreden over de laagdrempelige openbare sportvoorzieningen omdat ze gratis en zichtbaar zijn voor de bewoners. Twee bewoners zijn zelfs zeer tevreden omdat ze niets tekortkomen. Slechts één bewoner is ontevreden omdat er volgens hem nog niet voldoende geïnvesteerd is in de kwaliteit en in de aanwezigheid van respectievelijk groenvoorzieningen, buurtvoorzieningen voor ouderen, een sociaal wijkteam en een jongerencentrum.

In hoeverre zien bewoners collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen in hun buurt als belangrijk voor hun ontplooiing?

Alle geïnterviewden vinden het belangrijk dat de bevroegde voorzieningen er zijn omdat bewoners in deze settings de gelegenheid krijgen om zich verder te ontplooiën. Zo faciliteren al deze voorzieningen een plek waar mensen elkaar ontmoeten, zich met elkaar verbinden en sociale relaties onderhouden, aldus de geïnterviewden. Daarnaast bieden bijvoorbeeld de bibliotheek en buurthuisachtige voorzieningen educatieve activiteiten. De speel-, sport- en groenvoorzieningen faciliteren middelen (bijv. speel- en sporttoestellen) voor bewoners om zich verder te ontwikkelen wat betreft kennis, vaardigheden (bijv. motoriek) of houding (bijv. gezonde leefstijl). Tot slot kunnen bewoners bij de bibliotheek en een buurtvoorziening informatie via andere bewoners en via professionals vergaren die hen helpen om (beter) mee te kunnen doen in de samenleving. Deze redenen die de geïnterviewden aanvoeren voor het belang van deze voorzieningen komen overeen met het beeld dat de professionals uit ons vorige onderzoek schetsten over de rol van hun organisaties (Huwaë et al., 2023). Deze professionals waren verbonden aan een bibliotheek, een buurthuisachtige voorziening, gemeentelijke speel- en sportvoorzieningen of sportorganisaties. Uit hun gesprekken kwam naar voren dat hun voorzieningen belangrijk zijn omdat deze de rol vervullen van een voorzieningenmakelaar (bewoners en professionals voorzien van informatie over instanties en regelingen), van verbinder tussen burgers onderling en tussen burgers en professionals, en van zogenoemde ‘aanjager van talent’. In die hoedanigheid dragen deze voorzieningen bij aan de ontplooiing van burgers.

Wat zijn de ervaren drempels van bewoners in het gebruik van deze collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen? En in hoeverre speelt het gevoel van op je gemak zijn hierbij een rol?Drempels

In Osdorp-Midden lijkt het ontbreken van een bibliotheek en van een huis van de wijk weinig of nauwelijks drempels op te werpen voor de geïnterviewden. De meesten zijn bekend met het activiteiten aanbod van de bibliotheek in de nabijgelegen wijk en van buurthuisachtige voorzieningen in de wijk, zoals de Stadsboerderij en Daadkr8. Verder is de naburige bibliotheek in principe met het openbaar vervoer te bereiken voor bewoners die niet met de auto of fiets kunnen. Wel is lopen naar de bibliotheek niet ideaal voor mensen die slecht ter been zijn vanwege de afstand. Als het gaat om speel-, sport- en groenvoorzieningen, dan kunnen de onvoldoende aanwezigheid van aantrekkelijke speeltoestellen en de ineffectieve invulling van de groenvoorzieningen een belemmering vormen voor de geïnterviewde bewoners om er gebruik van te maken.

In Kogerveldwijk lijkt het gebrek aan een bibliotheek wel drempels lijkt op te werpen. De bibliotheek is namelijk gevestigd in het stadscentrum, ongeveer op 2 kilometer afstand van de wijk (Google Maps). Met de auto of de fiets duurt het ongeveer respectievelijk 5 en 10 minuten, en met het openbaar vervoer of lopend ongeveer een half uur (Google Maps). Genoemde afstanden en reisduur zijn misschien voor sommige bewoners haalbaar, maar volgens de geïnterviewden kunnen deze een probleem zijn voor bewoners die niet op de fiets kunnen of met de auto, of die slecht ter been zijn. Met het openbaar vervoer is het te omslachtig omdat men veel moet overstappen en daarna nog een stuk moet lopen. Een andere drempel om naar deze bibliotheek te gaan heeft te maken met fysieke zichtbaarheid. De bibliotheek zit namelijk in de oude Verkadefabriek en het is aan de buitenkant van het gebouw niet duidelijk te zien waar precies de ingang is, zoals de onderzoeker zelf heeft ondervonden. Wat verder een mogelijke drempel is, betreft de prijs

van het abonnement dat volgens een geïnterviewde te duur is en het feit dat er andere plekken zijn zoals kringloopwinkels, waar men ook goedkoop boeken kan kopen of ruilen. Op deze wijze ontstaat als het ware een 'alternatieve' bibliotheek.

Ook het ontbreken van een officieel buurthuis in Kogerveldwijk heeft verschillende drempels opgeworpen voor bewoners die buurtactiviteiten willen organiseren of bijwonen op alternatieve buurtlocaties (bijv. Buurtkamer Hofwijk, Het Element, Odd Fellows). Deze alternatieve buurtvoorzieningen zijn vaak beperkt in hun openingstijden en in hun beschikbaarheid van ruimten. Deze drempels werden in het eerdere onderzoek ook door sociaal werkers benoemd (Huwaë et al., 2023). Deze professionals gaven toen aan dat hun dependance in de buurt Hofwijk beperkt open is omdat zij voor hun werk ook naar andere locaties moeten. Voor de bewoners betekent dit dus dat ze mogelijk voor een gesloten deur staan als ze met vragen zitten of ondersteuning nodig hebben. Daarnaast is de buurthuisachtige voorziening te klein voor het organiseren van grote groepsactiviteiten. Evenals de afstand naar de stadsbibliotheek, is ook de afstand naar een buurthuisachtige voorziening in de nabijgelegen buurt Kogerveld een hoge drempel voor sommige bewoners in de buurt Hofwijk, denken geïnterviewde bewoners. Dit geldt vooral voor ouderen die slecht ter been zijn en die niet fietsen. Sociaal werkers die actief zijn in de Kogerveldwijk zijn zich hier ook van bewust (Huwaë et al., 2023). Deze professionals vermoeden dat bewoners geneigd zijn om niet verder dan hun eigen buurt te lopen omdat de buurten in Kogerveldwijk van elkaar gescheiden zijn door grote autowegen.

Onze bevindingen aangaande de nabijheid van een bibliotheek en van een buurthuisachtige voorziening komen ook naar voren in de studie van Koljensic (2022): objectief gezien zijn voorzieningen binnen 15 minuten bereikbaar voor fietsers en voetgangers, en toch worden ze als relatief 'ver' ervaren door bijvoorbeeld ouderen.

Net als de bewoners uit Osdorp-Midden denken sommige bewoners uit Kogerveldwijk dat de onaantrekkelijkheid van speelvoorzieningen (qua speeltoestellen) kinderen ervan weerhouden om ze te gebruiken. Deze bewoners uit Kogerveldwijk geven tevens aan dat de kwaliteit van de groenvoorzieningen (bijv. wadi in hondenveld) en het onderhoud (bijv. omgevallen bomen) hen kunnen belemmeren om ernaartoe te gaan.

Op je gemak voelen

In dit onderzoek hebben we verkend of bewoners zich op hun gemak (zouden) voelen als ze een bibliotheek, een buurthuisachtige voorziening, en speel-, sport- en groenvoorzieningen (zouden) bezoeken, en wat maakt dat zij dit gevoel hebben. Gevoelsmatige waarnemingen van bezoekers kunnen namelijk van invloed zijn op het gebruik van deze voorzieningen (Peterson, 2023). Dergelijke percepties kunnen ontstaan door de omgeving en door de mensen die er zich in bevinden (ibid). Geïnterviewden die tevreden zijn over de bovengenoemde voorzieningen en die er ook gebruik van maken, voelen zich op hun gemak vanwege de invulling (rustige plekken bij de bibliotheek), de service (vriendelijk en behulpzaam personeel), en de bezoekers die er komen (gemengde of juist specifieke doelgroepen). Voor een geïnterviewde riep het gebrek aan fysieke zichtbaarheid van een bibliotheek op straat geen 'thuisgevoel' op. En hoewel sommige bewoners zich wel op hun gemak voelen bij buurtactiviteiten, missen ze toch wel dat thuisgevoel bij de buurthuisachtige voorzieningen, omdat ze er maar op bepaalde tijden in terecht kunnen. Andere geïnterviewden die weinig of nooit gebruikmaken van deze voorzieningen zouden zich overigens ook op hun gemak voelen als ze ernaartoe zouden gaan, omdat ze van nature makkelijk in de omgang zijn.

Tegelijkertijd vertelt een aantal geïnterviewden dat er ook bewoners zijn die wel willen deelnemen aan een buurtactiviteit zoals bijvoorbeeld een 50-plussersmiddag, ook wel de 50+-club genoemd, maar dat ze dit niet doen omdat zij zich niet zo op hun gemak zouden voelen als ze er voor het eerst én alleen naartoe gaan. De term 'club' kan namelijk bij sommigen het idee oproepen van een lidmaatschap of een besloten groep waar je niet zomaar bij kunt aansluiten, aldus deze geïnterviewden. Om bezoekers van de 50+-club 'warm' te onthalen en hen op hun gemak te stellen, worden ze overigens gewoonlijk door een vrijwillige gastvrouw of gastheer welkom geheten. Interessant om hier te vermelden, is dat professionals uit ons vorig onderzoek (Huwaë et al., 2023), in Osdorp aangaven dat vrijwilligers van buurtvoorzieningen een cursus 'hospitality' kunnen volgen opdat zij bezoekers adequaat kunnen bedienen.

De gesprekken met de bewoners geven de indruk dat gevoelsmatige waarnemingen tijdens het bezoek van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen of aannames beïnvloed kunnen worden door de fysieke invulling of uitstraling van voorzieningen en/of door de sociale interacties die er plaatsvinden. Het is dus van belang dat collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen rekening houden met deze factoren, willen ze hun toegankelijkheid vergroten.

Hoe gaan bewoners om met tekortkomingen bij collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen?

In Kogerveldwijk wordt het gebrek aan een centraal buurthuis door de geïnterviewden als een belangrijke, zo niet de belangrijkste tekortkoming ervaren. Het is namelijk de plek waar bewoners aan informatie kunnen komen en waar buurtactiviteiten plaatsvinden. Voor de bewoners die zich graag inzetten voor hun buurt betekent dit dat zij oplossingen hebben moeten bedenken om buurtbewoners te informeren of om buurtactiviteiten te organiseren. Denk bijvoorbeeld aan het opzetten van een buurtwebsite om informatie te delen, of het organiseren van pop-upachtige activiteiten in een buurtvoorziening. Een andere belangrijke tekortkoming die genoemd wordt, is het gebrek aan een jongerenvoorziening. Volgens een aantal geïnterviewden gaan jongeren daardoor eerder naar andere wijken zoals Poelenburg waar wel jongerenfaciliteiten en activiteiten zijn. Als de geïnterviewden mochten bepalen wat ze met het gemeentegeld zouden doen, dan zouden zij de verschraving van voorzieningen en van aanbod ongedaan maken. Ze zouden dan een centraal buurthuis en pinautomaten in de wijk plaatsen, de biebbus voor jong en oud structureel laten komen, en diverse activiteiten voor jong en oud organiseren.

In tegenstelling tot de bewoners in Kogerveldwijk ervaren de bewoners uit Osdorp-Midden de afwezigheid van een bibliotheek en van een huis van de wijk niet als een belangrijke tekortkoming. Mogelijk is dit omdat zij denken dat de bibliotheek in een nabijgelegen wijk redelijk goed te bereiken is met het openbaar vervoer, en dat er voldoende locaties in Osdorp-Midden zijn waar buurtactiviteiten plaatsvinden. Een tekortkoming is wel de verdwijning van het jongeren centrum, waardoor jongeren een ontmoetingsplek missen. Volgens sommige geïnterviewden kunnen jongeren hun vrije tijd met vrienden thuis niet doorbrengen omdat de woningen te klein zijn, waardoor zij genoodzaakt zijn om elkaar op straat op te zoeken (rondhangen bij flatgebouwen, tijd doorbrengen in auto's). Volgens Kaulingfreks (2022) bieden deze contacten op straat hen mogelijk een gevoel van vrijheid dat ze thuis, waar strenge regels gelden, niet hebben, en waar ze zich in hun eigen wereld kunnen begeven. Een andere openbare plek waar jongeren ook volgens geïnterviewden vertoeven, is het park. Een publieke voorziening waar jongeren ook naartoe gaan maar die niet door de bewoners in Osdorp-Midden wordt genoemd is de bibliotheek. Bibliotheekprofessionals uit ons eerdere onderzoek (Huwaë et al., 2023)

gaven aan dat jongeren ook naar de bibliotheek komen om te ontspannen en met leeftijdsgenoten op de bank te hangen en filmpjes te kijken op hun telefoon, wat soms wel leidt tot overlast.

Andere tekortkomingen die de geïnterviewden uit Osdorp-Midden noemen zijn het slechte onderhoud en de ‘verkeerde’ invulling van de groenvoorzieningen. Als zij een zak met geld van de gemeente zouden krijgen om voorzieningen in de wijk te verbeteren, dan zouden ze het geld besteden aan het faciliteren van een jongerenvoorziening, het verbeteren van buitenvoorzieningen (meer verlichting, meer bankjes, meer groen en kleur in de wijk), en aan het bevorderen van sociale contacten van eenzame ouderen door ontmoetingsactiviteiten te organiseren.

Wat is de kijk van bewoners op de relatie tussen collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen en bewonersbehoeften?

Het is inmiddels duidelijk dat de geïnterviewde bewoners in Kogerveldwijk de afwezigheid van een buurthuis en van een bibliotheek als een groot gemis ervaren. Gelukkig zijn er wel voldoende speel-, sport- en groenvoorzieningen in de wijk, maar sluiten sommige volgens hen niet voldoende aan op de behoeften van de doelgroepen (meer aantrekkelijke speelplekken voor kinderen), of de kwaliteit van de voorziening valt tegen (‘goedkoop’ omheiningmateriaal bij hondenveld), of ze worden niet goed onderhouden (onverzorgd groen). Deze kijk wijst mogelijk op een verschrallingsdiscrepantie: aan de ene kant zijn er feitelijk voldoende voorzieningen aanwezig, maar subjectief voldoen ze niet aan de wensen van bewoners.

Ook in Osdorp-Midden suggereren de verhalen van de geïnterviewden dat er mogelijk sprake is van een verschrallingsdiscrepantie. Denk bijvoorbeeld aan de aanwezigheid van voldoende groenvoorzieningen maar dat deze in gebreke blijven omdat ze verkeerd zijn aangelegd en/of ingericht.

Op basis van deze bevindingen is het ons inziens van belang dat beleidsmakers en professionals ook rekening houden met een mogelijk verschil tussen de subjectieve perceptie van bewoners en de objectieve aanwezigheid van openbare voorzieningen om verkeerde interpretaties van de sociale infrastructuur te voorkomen (Ball et al., 2008). Deze mismatch tussen een objectieve en een subjectieve kijk op voorzieningen kan bijvoorbeeld voorkomen worden als voorzieningen hun dienstverlening beter promoten in de wijken, en dan met name onder bewoners die weinig kennis hebben van collectieve laagdrempelige voorzieningen (ibid.).

Verder valt het ons op dat een aantal geïnterviewden in Osdorp-Midden een subjectieve relatie lijkt te leggen tussen de aanwezigheid of afwezigheid van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen (bijv. jongerencentrum, Ouder- en Kindteams, groenvoorzieningen) met de leefbaarheid (bijv. criminaliteit en jongerenoverlast op straat, zwerfvuil) in hun buurt. De link die geïnterviewden leggen tussen met name overlastgevend gedrag van jongeren op straat en het belang van de aanwezigheid van collectieve voorzieningen lijkt te wijzen op de hoop dat voorzieningen zoals jongerencentra een pedagogische taak hebben om de straatcultuur (bijv. overlast, agressie van jongeren) enigszins te ‘domesticeren’ (meer over straatcultuur zie Kaulingfreks, 2022).

Hoe kijken ze naar de continuïteit (verleden, heden en toekomst) van deze collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen?

In Kogerveldwijk was er eerst een buurthuis. Ook was volgens een geïnterviewde er eerst een huiskamer voor ouderen in Hofwijk. Nu zijn ze er niet meer. Alle geïnterviewden uit deze wijk ervaren deze afwezigheid als een grote tekortkoming. Het gevolg is dat bewoners beperkt worden in het organiseren of bijwonen van buurtactiviteiten vanwege de beperkte beschikbaarheid van buurthuisachtige voorzieningen in de wijk. Verder vindt men dat het onderhoud van de groenvoorzieningen in het verleden beter was dan nu, en dat er vergeleken met toen een aantal buurtactiviteiten is verdwenen zoals bijvoorbeeld de buurtmaaltijd in Hofwijk. Deze voorbeelden lijken te wijzen op verschraling van voorzieningen en van aanbod. Een lichtpunt overigens is dat er volgens de geïnterviewden in de toekomst een huiskamer voor ouderen komt in Boerejonkerbuurt vlak bij Hofwijk, en dat er meer laagdrempelige openbare voorzieningen komen door nieuwbouw in de naburige wijk zoals een zwembad.

In Osdorp-Midden lijken de geïnterviewden niet te lijden onder de afwezigheid van een bibliotheek en van een huis van de wijk, vanwege de aanwezigheid van een naburige bibliotheek en van buurthuisachtige voorzieningen (bijv. Stadsboerderij, Daadkr8, De Opgang). Wel ervaren zij het ontbreken van een jongerenvoorziening als verschraling. Voorheen was er namelijk een jongerencentrum 'De Hood' aan de Osdorper Ban, maar is dit volgens een bewoner wegbezuinigd. Sommige geïnterviewden zien een verband tussen de afwezigheid van een jongerenvoorziening en de jongerenoverlast in de wijk. Deze perceptie van bewoners komt overeen met die van de professionals uit ons eerdere onderzoek naar verschraling van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen (Huwaë et al., 2023). Zo geven medewerkers van de bibliotheek op het Osdorpplein aan dat er soms sprake is van jongerenoverlast, doordat er geen jongerenvoorziening is. Nu is er gelukkig de Jongerenwoonkamer in de naburige wijk De Punt. De meeste geïnterviewden denken dat de aanwezigheid van collectieve ontplooiingsgerichte en andere openbare voorzieningen in Osdorp-Midden in de toekomst wel hetzelfde zal zijn.

Tot slot

Dit onderzoek bevestigt andere studies (Huwaë et al., 2023, Klinenberg, 2018; Steijn, 2023) die suggereren dat bibliotheken, buurthuisachtige voorzieningen en laagdrempelige speel-, sportvoorzieningen essentieel zijn in de sociale basis. Dat komt doordat deze ontplooiingsgerichte voorzieningen de rol vervullen van een voorzieningenmakelaar (informatie-uitwisseling), van verbinder tussen burgers onderling en tussen burgers en professionals (onderhoud van sociale relaties), en van zogenoemde 'aanjager van talent' (bijdrage aan persoonlijke ontplooiing). In die hoedanigheid dragen deze voorzieningen bij aan de ontplooiing van burgers. Echter, verschraling van professionele inzet en van voorzieningen bemoeilijkt deze opgave sterk (Huwaë et al., 2023). Al proberen bewoners en de overgebleven professionals het gat tussen vraag en aanbod zo veel mogelijk te dichten (ibid).

Verder komt uit dit onderzoek naar voren dat de ruimtelijke invulling van deze collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen en hun aanbod dienen aan te sluiten bij de behoeften en de gevoelsmatige waarnemingen van bewoners. Tevens is het van belang dat deze voorzieningen rekening houden met verschillen in de sociaaleconomische samenstelling van de bewoners in de diverse buurten en daarmee ook met verschillen in behoefte aan ontplooiing. Denk bijvoorbeeld aan het gemis van informatieve activiteiten (bijv. lezing) die een aantal ouderen in Osdorp-Midden ervaart.

Mogelijk heeft het gebrek aan dit aanbod te maken met het gemeentelijk welzijnsbeleid om de eigen kracht van burgers te stimuleren door hen voor een groot deel te laten bepalen wat er in het huis van de wijk gebeurt (IJzendoorn, 2019). Opbouwwerkers zouden hierbij vooral een ondersteunende rol spelen. Echter, volgens de beleving van een aantal geïnterviewden is er sprake van een verschraling van opbouwwerkers. De doelbewuste verschraling van professionele inzet in de wijk die een decennium geleden in Nederland werd doorgevoerd, gebeurde vanuit de verwachting dat hiermee de participatie van bewoners zou worden versterkt. Het is de vraag of bewoners voldoende op eigen kracht ontplooiingsgerichte activiteiten kunnen uitvoeren (zie ook Eggink, Woitiez, & de Klerk, 2020). Diverse studies hebben al aangetoond dat het niet alle bewoners lukt om een aanbod te verzorgen zonder ondersteuning van professionals (De Klerk et al., 2022; Eggink et al., 2020; Kromhout, Van Echtelt, & Feijten, 2020). Ook grootschalig internationaal onderzoek laat zien dat de causale relatie eerder andersom is. Meer professionele inzet en meer sociale investeringen leiden tot meer participatie en vrijwillige inzet van bewoners (Visser, Gesthuizen, & Scheepers, 2018). De aanwezigheid van voldoende professionals zoals opbouwwerkers is daarom van groot belang om de ontplooiingskansen van bewoners te vergroten. Deze conclusie wordt ook gemaakt in ons eerdere onderzoek naar de perspectieven van professionals ten aanzien van collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen (Huwaë et al., 2023). Immers, sociaal werkers en welzijnswerkers zijn een essentiële schakel tussen bewoners en voorzieningen. Investeren in professioneel kapitaal is daarom cruciaal om de sociale infrastructuur in stand te houden.

Hier herhalen we in verband met de sociaaleconomische samenstelling in diverse buurten, de positieve kijk van Adam en Emir op het gentrificatieproces in hun wijk aan. Met de komst van meer duurdere huur- en koopwoningen en meer Nederlandse bewoners met een hoger inkomen en met een hogere opleiding, hopen zij namelijk dat dit leidt tot 'kruisbestuiving' van culturele waarden en normen en tot meer kansgelijkheid van zowel jong als oud. Wel denken we dat het cruciaal is dat de huidige en nieuwe bewoners met elkaar sociale contacten onderhouden om vooroordelen, en de kloof tussen rijk en arm en tussen culturen te voorkomen, en om hun ontplooiingskansen te vergroten. In de masterthesis van Turan (2022) wordt namelijk melding gemaakt van geen of negatieve of oppervlakkige contacten tussen huidige en nieuwe bewoners in Nieuw-West als gevolg van gentrificatie. De voor ontplooiing noodzakelijke intensieve contacten tussen klassen (vgl. Steijn, 2023) dienen zich dus nog niet meteen aan.

Als beleidsmakers en professionals de ontplooiing en inclusie van burgers willen bevorderen middels persoonlijke contacten, dan is het van belang dat er tijdens die contacten sprake is van wederzijds respect, gemeenschappelijke doelen en van een ten minste enige tijd durende samenwerking in diverse settings tussen de groepen (Pettigrew, 2016). Wanneer bewoners van verschillende sociale groepen een gemeenschappelijk doel nastreven, dan zou dit kunnen resulteren in een gemeenschappelijke identiteit, oftewel een 'common ingroup identity' (Gaertner et al., 1993). Denk bijvoorbeeld aan een protestactie van bewoners tegen een gemeentelijk besluit over hun wijk waarbij bewoners van diverse groepen (bijv. oud, jong, Nederlanders met of zonder migratieachtergrond) elkaar beschouwen als lid van een gemeenschappelijk overkoepelende groep, namelijk wijkbewoners, zonder dat ze hun eigen groep benadelen (zie ook Gaertner et al., 1994). Het verbinden van buurtbewoners kan al beginnen met een beetje aandacht voor elkaar of alledaagse attentie, zoals bijvoorbeeld een praatje maken met de burens, koken voor een zieke buurtbewoner of boodschappen naar boven dragen voor ouderen (Kremer, 2022). Deze vormen van verbinding van verschillende groepen via contacten worden vaak

gezien als een manier om onderling begrip te versterken. Maar het kan ook een belangrijk middel zijn om ontplooiing te bevorderen.

Ten slotte wijzen we erop dat het aantal geïnterviewden dat aan dit onderzoek heeft meegedaan klein is. Vervolgonderzoek is daarom nodig om een uitgebreid perspectief van andere bewoners in de diverse buurten te schetsen. Zo waren in Kogerveldwijk bijvoorbeeld alle geïnterviewden actief in de wijk, hetzij als vrijwilliger of medeorganisator, hetzij als deelnemer aan activiteiten. Het is belangrijk om ook andere bewoners te benaderen die niet deelnemen aan buurt- of wijkactiviteiten omdat zij mogelijk andere ervaringen hebben. Dit kan bijvoorbeeld door samen te werken met belangenorganisaties die contacten onderhouden (bijv. via huisbezoek) met bewoners die met vragen of problemen zitten, en die niet of nauwelijks gebruikmaken van wijkvoorzieningen. In Osdorp-Midden spraken we met acht bewoners die niet of nauwelijks gebruikmaakten van de bibliotheek, niet omdat deze voorziening voor hen ontoegankelijk was, maar simpelweg omdat ze daar geen behoefte aan hadden. Bovendien bestond de sample vooral uit bewoners in de leeftijd van 50 jaar en ouder. Het lijkt erop dat een meerderheid uit deze leeftijdsgroep vooral waarde hecht aan het onderhouden van sociale contacten vanuit de onderzochte collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen. Mogelijk is dit vooral om eenzaamheid tegen te gaan, en in mindere mate om aan zelfontplooiing te werken. Vervolgonderzoek is aanbevolen om dit na te gaan. Daarnaast zijn gesprekken met meer bewoners onder de 50+, onder wie jongeren vanaf 15 jaar nodig. Desalniettemin leveren de interviews uit dit onderzoek ons inziens, startpunten aan om de relatie tussen verschraving van voorzieningen en de ontplooiing van burgers verder uit te werken.

Literatuur

Aabø, S., Audunson, R., & Vårheim, A. (2010). How do public libraries function as meeting places? *Library & Information Science Research*, 32(1), 16-26.
<https://doi.org/10.1016/j.lisr.2009.07.008>

Alle Cijfers (2023a). Statistieken wijk Kogerveldwijk. Alle Cijfers. Geraadpleegd op 31 januari 2024, van <https://allecijfers.nl/wijk/wijk-15-kogerveldwijk-zaanstad/>

Alle cijfers (2023b). Statistieken wijk Osdorp-Midden. Alle Cijfers. Geraadpleegd op 31 januari 2024, van <https://allecijfers.nl/wijk/osdorp-midden-amsterdam/>

Amin, A. (2002). Ethnicity and the multicultural city: Living with diversity. *Environment and Planning A*, 34(6), 959–980. <https://doi.org/10.1068/a3537>

Austin, J.E. (2000). Strategic collaboration between nonprofits and businesses. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 29(1), 69–67.
<https://doi.org/10.1177/0899764000291S004>

Ball, K., Jeffery, R.W., Crawford, D.A., Roberts, R.J., Salmon, J., & Timperio, A.F. (2008). Mismatch between perceived and objective measures of physical activity environments. *Preventive medicine*, 47, 294-298.

CBS (2024a). Kerncijfers wijken en buurten 2023. Wijk 15 Kogerveldwijk. Geraadpleegd op 29 januari 2024, van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85618NED/table?dl=9F011>

CBS (2024b). Kerncijfers wijken en buurten 2023. Osdorp-Midden. Geraadpleegd op 29 januari 2024, van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85618NED/table?dl=9F019>

De Groot, H., Veldboer, L., & Steijn, M. (20 november 2023). Accentverschillen tussen stad en platteland nodig bij investeren in publieke voorzieningen. Platform31.nl.
<https://www.platform31.nl/artikelen/elke-regio-knelt-anders/>

De Klerk, M., Eggink, E., van Echtelt, P., Kromhout, M. (2022). Uitdagingen in het sociaal domein. Nieuwe gemeentebesturen aan zet. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Dopmeijer, J., & de Jong Weissman, J. (2021). Sense of belonging als fundament voor community-vorming in een blended leeromgeving. NRO Symposium Hoger Onderwijs, 15 januari 2021. Windesheim: Hogeschool Windesheim.

Eggink, E., Woittiez, I., de Klerk, M. (2020). Maatwerk in meedoen. Een vergelijking van zelfredzaamheid, hulpbronnen en kwaliteit van leven tussen mensen met en zonder een verstandelijke beperking. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Gaertner, S. L., Rust, M., Dovidio, J. F., Bachman, B. A., & Anastasio, P. A. (1994). The contact hypothesis: The role of common ingroup identity on reducing intergroup bias. *Small Group Research*, 25, 224-249. <https://doi.org/10.1177/104649649425200>

Gaertner, S.L., Dovidio, J.F., Anastasio, P.A., Bachman, B.A., & rust, M.C. (1993). The common ingroup identity model: recategorization and the reduction of intergroup bias. *European review of social psychology*, 4, (1), 1-26.

<https://doi.org/10.1080/14792779343000004>

Huwaë, S., Welschen, S., & Veldboer, L. (2023). Verschraling in professioneel perspectief. Narratieven van (streetlevel) professionals over schaarstepraktijken bij collectieve ontplooiingsgerichte voorzieningen in een Amsterdamse en Zaanse wijk. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

Idenburg, A., & Weijnen, M. (2018). Sturen op sociale waarde van infrastructuur. Bundel naar aanleiding van gelijknamige conferentie 4 juni 2018. Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Kaulingfreks, F. (2022). Straatcultuur. In L. Veldboer, R. Engbersen, E. Hooghiemstra, J. Jansen, L., Koeter, L. Repetur, J. Rözer, & A. Sprinkhuizen (red.). *Lexicon Nabijheid en sociaal werk (versie 2.0)* (p. 73-78). Movisie en de Werkplaatsen Sociaal Domein.

Klinenberg, E. (2018). *Palaces for the people: How social infrastructure can help fight inequality, polarization, and the decline of civic life*. New York, NY: Broadway Books.

Koljensic, P. (2022). Analysis of 15-minute city index regarding spatial and sociodemographic attributes. Based on a case study of Amsterdam. Master thesis. Wien: Technischen Universität Wien.

Kremer, M. (2022). Alledaagse attentheid. In L. Veldboer, R. Engbersen, E. Hooghiemstra, J. Jansen, L., Koeter, L. Repetur, J. Rözer, & A. Sprinkhuizen (red.). *Lexicon Nabijheid en sociaal werk (versie 2.0)* (p. 79-83). Movisie en de Werkplaatsen Sociaal Domein.

Kromhout, M., van Echtelt, P., & Feijten, P. (2020). Sociaal domein op koers? Verwachtingen en resultaten van vijf jaar decentraal beleid. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Leventhal, T., & Brooks-Gunn, J. (2000). The neighborhoods they live in: The effects of neighborhood residence on child and adolescent outcomes. *Psychological bulletin*, 126(2), 309–337. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.2.309>

Macdonald, L., Kearns, A., & Ellaway, A. (2013). Do residents' perceptions of being well-placed and objective presence of local enmities match? A case study in West Central Scotland, UK. *BioMed Central*, 13, 1-11.

Peterson, M., (2023). Libraries as felt spaces: Atmospheres, public space and feelings of dis/comfort. *Emotion, space and society*, 49, 1- 9.

<https://doi.org/10.1016/j.emospa.2023.100986>

Pettigrew, T.F., (2016). In pursuit of three theories: Authoritarianism, relative deprivation, and intergroup contact. *Annual review of psychology*, 67, (1), 1-21.

<https://doi.org/10.1146/annurev-psych-122414-033327>

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (2020). Toegang tot de stad. Hoe publieke voorzieningen, wonen en vervoer de sleutel voor burgers vormen. Den Haag.

Rözer, J., Huwaë, S., & Veldboer, L. (2024). Verschraling van wijkvoorzieningen? Resultaten van een buurtenquête in de gemeente Amsterdam en Zaanstad. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

Sisson, P. (2020). What is a 15-minute city? City Monitor.
<https://citymonitor.ai/environment/what-is-a-15-minute-city>

Small, M.L., (2006). Neighborhood institutions as resource brokers: childcare centers, interorganizational ties, and resource access among the poor. *Social Problems*, 53(2), 274-292.

Steijn, M.P.A. (2023). Is social infrastructure punching below its weight in the debate on social mobility? In L. Plank, M. Getzner, & A-T. Renner (Eds.), *Handbook of Social Infrastructure*. Edward Elgar Publishing [Forthcoming].

Turan, A. (2022). Veranderingen in Nieuw-West. De invloed van het gentrificatieproces op de ruimtelijke identiteiten van bewoners van Amsterdam Nieuw-West. Master Thesis. Utrecht: Universiteit van Utrecht.

Van IJzendoorn, K. (2019). Het Huis van de Wijk: Ontwikkelingen van 2012 tot heden en een blik naar de toekomst. Vianen: Vondel & Nassau.

Van Zelm, I., & Oude Ophuis, R. (12 mei 2022). Osdorp-Gebiedsanalyse 2022. Geraadpleegd op 24 november 2023, van
<https://openresearch.amsterdam/nl/page/85588/osdorp---gebiedsanalyse-2022>

Veldboer, L. (2022). We moeten het hebben over schaarste. *Vakblad Sociaal Werk*, 23, 21-23. <https://doi.org/10.1007/s12459-022-0973-3>

Veldboer, L, Huwaë, S., & Welschen, S. (14 juni 2023). Sociaal professionals werken om verschraling collectieve voorzieningen heen. *Sociale vraagstukken*.
<https://www.socialevraagstukken.nl/author/lex-veldboer/>

Visser, M., Gesthuizen, M., & Scheepers, P. (2018). The crowding in hypothesis revisited: new insights into the impact of social protection expenditure on informal social capital. *European Societies*, 20(2), 257-280.
<https://doi.org/10.1080/14616696.2018.1442928>

**KENNIS
CENTRUM
ONGELIJK
HEID**

Stichting Kenniscentrum Ongelijkheid

Bezoekadres: HVA – Theo Thijssenhuis
(Wibautstraat 2, Amsterdam)

Postadres: Postbus 2171, 1000 CD Amsterdam

www.kenniscentrumongelijkheid.nl